

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา
เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง
FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE AMONG THE THAI INFORMAL
WORKERS : A CASE STUDY IN PRAWET LAT KRABANG
AND WANG THONGLANG DISTRICTS

ชนิภา แซ่มเชื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา

เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE AMONG THE THAI INFORMAL WORKERS :
A CASE STUDY IN PRAWET LAT KRABANG AND WANG THONGLANG DISTRICTS

ชนิภา แคมเชื้อ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)

เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2560

รองศาสตราจารย์ ดร.สรอา อารณ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นิรัญกาญจน์ จันทรา

อาจารย์ ดร.นิรัญกาญจน์ จันทรา
อาจารย์ที่ปรึกษา

นิรัญกาญจน์ จันทรา

อาจารย์ ดร.นิรัญกาญจน์ จันทรา
กรรมการ

ณัฐวิ ชั่งชัย

อาจารย์ ดร.ณัฐวิ ชั่งชัย
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา วิเศษมณี ธี
ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)

อัยยา จันทรา

รองศาสตราจารย์อัยยา จันทราวิทยานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ ลักษณะมีจรัลกุล
คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา
เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ชนิภา แซ่มเชื้อ 576036

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: นิรัญกาญจน์ จันทร์ตรา, ส.ด.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง จำนวน 150 คน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ รายได้ (p-value = 0.022) ปัจจัยด้านสุขภาพ (p-value = 0.004) ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ (p-value <0.001) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม (p-value = 0.002) และปัจจัยด้านการทำงาน (p-value <0.001) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำนายระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ อาชีพ (p-value <0.001) ภาระที่ต้องรับผิดชอบ (p-value = 0.771) การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ (p-value = 0.009) ปัจจัยด้านสุขภาพ (p-value = 0.872) ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ (p-value = 0.013) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม (p-value = 0.270) และปัจจัยด้านการทำงาน (p-value = 0.008) โดยตัวแปรทั้ง 7 นี้มีความเหมาะสมและสามารถทำนายคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบได้ถูกต้องร้อยละ 43.9

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต แรงงานนอกระบบ เขตประเวศ เขตลาดกระบัง เขตวังทองหลาง

FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE AMONG THE THAI INFORMAL WORKERS :
A CASE STUDY IN PRAWET LAT KRABANG AND WANG THONGLANG DISTRICTS

CHANIPA CHAMCHUA 576036

MASTER OF SCIENCE (ENVIRONMENTAL AND SAFETY MANAGEMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: NIRANYAKARN CHANTRA, Dr.P.H

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the factors related to the Quality of life among the Thai Informal workers: A case study in Prawet, Lat Krabang and Wang Thonglang Districts. Data were collected by questionnaire among 150 persons. The result presented that their quality of life was mostly in moderate level. Factors related to quality of life was statistically significant level at 0.05, were including Income (p-value=0.022), Health (p-value=0.004), Standard living (p-value<0.001), Social relationship (p-value=0.002) and Working (p-value<0.001). In addition, the result of logistic regressions analysis showed that Occupation (p-value =0.001), Responsibility (p-value =0.771), Healthcare service (p-value =0.009), Health (p-value =0.872), Standard living (p-value =0.013), Social relationship (p-value =0.270), and Working (p-value =0.008) were potential predictors to quality of life with predictive value 43.9 percent ($R^2 = 0.439$)

Keywords: Quality of life, Informal worker, Prawet, Lat Krabang, Wang Thonglang

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของผู้มีพระคุณทุกท่านเพื่อเป็นเกียรติแต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยขออนุญาตกล่าวนามไว้ในกิตติกรรมประกาศ ดังนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นิรัฎฐกาญจน์ จันทรา อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำความรู้ แนวคิดและสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการอุทิศเวลาในการตรวจแก้ไขงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

การวิจัยนี้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร. สรา อภรณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจินดา จารุพัฒน์ มารูโอ อาจารย์ ดร.ณัฐวี ชั่งชัย คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.นิรัฎฐกาญจน์ จันทรา อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์และชี้แนะข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการแก้ไข ปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ชนิภา แซ่มเชื้อ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 คำจำกัดความที่ใช้	5
1.5 สมมติฐานงานวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 สถานการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ (Informal Worker)	8
2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ	19
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of life)	24
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต	27
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working life)	28
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
2.7 แบบสอบถามและเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต	36
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.3 สถิติวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	47
3.5 จริยธรรมการวิจัย (Ethical Consideration)	48
3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Time Line)	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	51
4.2 ผลการวิเคราะห์การสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต	56
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง	57
4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน	58
4.5 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก	62
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
5.1 สรุปผลการศึกษารายวิจัย	64
5.2 อภิปรายผล	66
5.3 ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	78
ภาคผนวก ข หนังสือชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย	79
ภาคผนวก ค หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	80
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	81
ภาคผนวก จ การคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์	91
ภาคผนวก ฉ รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถาม และจุดประสงค์	95
ประวัติผู้เขียน	96

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 รูปแบบการจ่ายเงินสมทบประกันสังคมมาตรา 40	20
2 เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพชีวิตแยกตามองค์ประกอบ	38
3 เกณฑ์กำหนดในการให้ค่าน้ำหนักคะแนน	44
4 เกณฑ์ในการแปลความหมายเพื่อกำหนดระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิต	44
5 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha)	46
6 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ	51
7 จำนวนและร้อยละของผลการสำรวจคุณภาพชีวิตในปัจจุบันต่าง ๆ	56
8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิต	57
9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงปริมาณที่มีผลต่อคะแนน คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	58
10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ด้วยการทดสอบค่า Chi-square	59
11 ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ระหว่างตัวทำนาย คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	62

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า	
1	สรุปผลสำรวจจำนวนแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2557-2559	8
2	จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามเพศ ประจำปี 2557-2559	9
3	จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามภาค ประจำปี 2557-2559	9
4	จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามอุตสาหกรรม ประจำปี 2557-2559	10
5	จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามเพศ ประจำปี 2558	10
6	จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามอายุ ประจำปี 2558	11
7	จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ประจำปี 2558	11
8	จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามอาชีพ ประจำปี 2558	12
9	ปัญหาจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559	16
10	ปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559	17
11	ปัญหาจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559	17
12	การได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน ประจำปี 2559	18
13	การเลือกวิธีการรักษาพยาบาลของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559	18
14	การใช้สวัสดิการในการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559	19
15	จำนวนผู้ประกันตนภาคสมัครใจมาตรา 40 ประจำปี 2556-2559	21
16	กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ	41

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	Info Graphic แสดงสัดส่วนของแรงงานนอกระบบทั่วโลกในปี 2014	2
2	ความคุ้มครองประกันสังคมตามมาตรา 40 (รูปแบบสมัครใจ)	23
3	สิทธิประโยชน์ประกันสังคมตามมาตรา 40	23

บทที่ 1

บทนำ

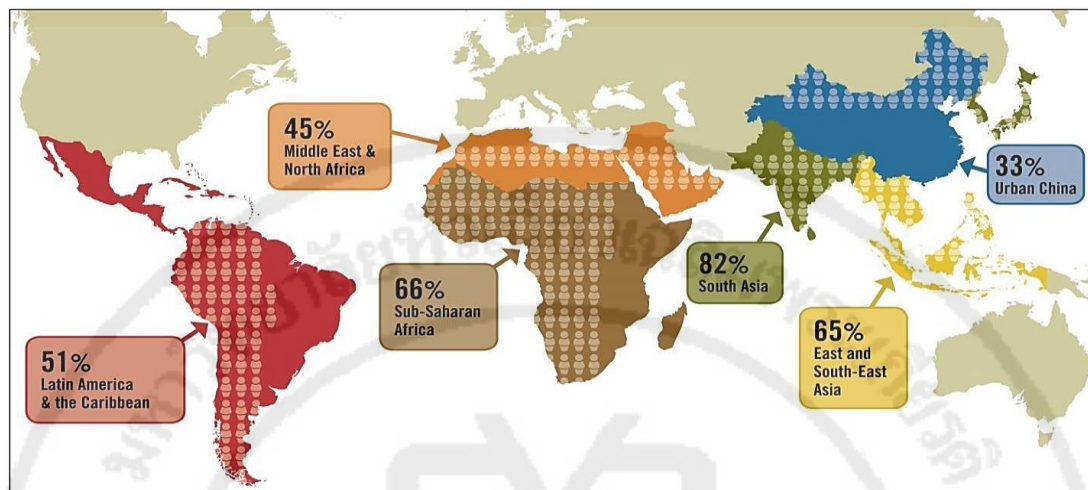
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันเศรษฐกิจนอกระบบมีขนาดใหญ่มากซึ่งสามารถดึงดูดแรงงานมากกว่าครึ่งโลกและมากกว่า ร้อยละ 90 อยู่ในกลุ่มธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมถึงธุรกิจขนาดเล็กในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งส่งผลให้แรงงานนับล้านทั่วโลกประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับสภาพการทำงานที่ไม่ดี การจ้างงานที่ไม่มีคุณภาพ การคุ้มครองทางสังคมที่ไม่เพียงพอ ในหลาย ๆ ประเทศการจ้างงานนอกระบบส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ประเทศที่กำลังพัฒนามีสัดส่วนการจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรมหรือการประกอบอาชีพอิสระมีสัดส่วนมากที่สุด เพราะมีสัดส่วนที่มากกว่าหนึ่งในสามของแรงงานนอกระบบที่ไม่ใช่การเกษตรทั่วโลก ในละตินอเมริกา เช่น บราซิล เม็กซิโก และปานามา มีการจ้างงานที่ประกอบกิจการแบบภายในครัวเรือน ไม่มีการจดทะเบียนและเป็น การจ้างงานนอกภาคเกษตรซึ่งไม่รวมเกษตรกร แคริบเบียนมีสัดส่วนการจ้างงานของแรงงานนอกระบบนอกกิจกรรมภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 39.8 รัสเซีย ถึงแม้จะมีการจ้างแรงงานนอกระบบในกลุ่มผู้ประกอบการภายในครัวเรือนซึ่งไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล หรือไม่มีสถานะทางกฎหมาย แต่การจ้างงานในแรงงานนอกระบบได้รวมถึงการจ้างงานที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งรวมเกษตรกรด้วย ทวีปเอเชียยังคงเป็นอันดับหนึ่งที่มีจำนวนการจ้างแรงงานนอกระบบอยู่ในอันดับมากที่สุด ร้อยละ 42.3 ได้แก่ ประเทศไทยและประเทศจีน (International Labour Organization (ILO). 2015)

ในต่างประเทศมีงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ โดยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะด้านสุขภาพและภาวะการเกิดโรคของกลุ่มแรงงานนอกระบบ เช่นงานวิจัยในประเทศอินเดีย ประชาชนชาวอินเดียส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ โดยส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีการศึกษาที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสมทำให้เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยได้ง่าย เนื่องจากความยากจนและการที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ประกันทางสังคมตามกฎหมาย ทำให้ต้องประสบปัญหาทางด้านสุขภาพและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องประสบปัญหาทางด้านวัฒนธรรมในประเทศทำให้ผู้หญิงอินเดียขาดการเข้าถึงการบริการสุขภาพที่ดีและมีมาตรฐานเมื่อเทียบกับผู้ชาย (Anil Gumbel. 2000) เช่นเดียวกันกับแอฟริกาที่แรงงานนอกระบบต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพเนื่องจากความยากจน ซึ่งทำให้เห็นว่าความยากจนมีผลต่อเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและบริการจากทางภาครัฐ (Catherine Kyobutungi. 2008)

ภาพที่ 1 Info Graphic แสดงสัดส่วนของแรงงานนอกระบบทั่วโลกในปี 2014

Informal Employment: Percent of Non-Agricultural Employment*

* Vanek, Joanne, Martha Chen, Françoise Carré, James Heintz and Ralf Hussmanns. *Statistics on the Informal Economy: Definitions, Regional Estimates and Challenges*. WIEGO Working Paper (Statistics) No. 2. Cambridge, MA, USA: WIEGO, April 2014.

ที่มา: Statistics on the Informal Economy. 2014 : ออนไลน์.

ปัจจุบันแรงงานนอกระบบในประเทศไทยยังคงเป็นกลุ่มแรงงานที่มีสัดส่วนมากที่สุดจากแรงงานทั้งหมดภายในประเทศ ซึ่งแรงงานนอกระบบที่ได้มีการทำการสำรวจโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2559 พบว่า แรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีจำนวนทั้งหมด 21.3 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 55.6 จากจำนวนแรงงานในประเทศทั้งหมด 38.3 ล้านคน แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม รองลงมาอยู่ในภาคธุรกิจบริการ การค้า และภาคการผลิตตามลำดับ แนวโน้มในปัจจุบันของแรงงานนอกระบบในภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะลดลง เนื่องจากแรงงานนอกระบบเปลี่ยนอาชีพการทำงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคบริการและการค้ามากขึ้น ทำให้แรงงานนอกระบบภาคบริการและการค้าเพิ่มสูงขึ้น

ทั้งนี้ในปี 2557 กระทรวงแรงงานได้ออกกฎหมายประกันสังคมภาคสมัครใจ มาตรา 40 เพื่อให้แรงงานนอกระบบได้เข้าถึงสิทธิการประกันสุขภาพเหมือนกับแรงงานในระบบ ในปี 2557 พบว่ามีผู้สมัครใจเข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,471,116 คน ซึ่งการออกกฎหมายประกันสังคมและมีการประกาศบังคับใช้ส่งผลให้ผู้ประกันตนมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นจากในปี 2556 จำนวน 893,023 คน

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2559 ทำให้พบว่าปัญหาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบที่ทำการสำรวจ ปัญหาส่วนใหญ่ของแรงงานนอกระบบเป็นปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางด้านอาชีพหรือการไม่ได้รับการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนน้อยและไม่เป็นธรรมซึ่งส่งผลให้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ปัญหาอื่น ๆ เช่น ไม่มีสวัสดิการรองรับ

ไม่มีวันหยุด ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่เหมาะสมและปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน เช่น การได้รับสารเคมีที่เป็นอันตรายหรือเครื่องมือในการทำงาน ไม่เหมาะสม ปัญหาที่แรงงานนอกระบบกำลังประสบอยู่นั้น คือปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมาก เพราะคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การที่บุคคลมีระดับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมตามความจำเป็นของพื้นฐานของสังคม ซึ่งสนองต่อความต้องการทางร่างกายและจิตใจอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดการมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559) เมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่า แรงงานนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางด้านอาชีพหรือการไม่ได้รับการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับค่าตอบแทนน้อย มากกว่าในเขตพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ เพราะกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานนอกระบบเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 28.4 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร

จากความหมาย (กระทรวงแรงงาน สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. 2555) “แรงงานนอกระบบ” หมายถึง ผู้ทำงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ทำให้ไม่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถเข้าถึงหลักการประกันสังคม รวมถึงการสนับสนุนต่าง ๆ จากทางภาครัฐบาล แรงงานนอกระบบสามารถจำแนกประเภทได้ 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่รับงานรับจ้างและมีรายได้ประจำหรือไม่ประจำ ได้แก่ รับงานมาทำที่บ้าน แรงงานรับจ้างทำของ แรงงานรับจ้างทำเกษตรตามฤดูกาล คนทำงานบ้าน เป็นต้น 2) กลุ่มที่ทำอาชีพอิสระทั่วไป ได้แก่ คนขับรถรับจ้าง มอเตอร์ไซด์รับจ้าง เกษตรกร แม่ค้าหาบเร่ แผงลอย ช่างเสริมสวย เป็นต้น กระทรวงแรงงานในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลกำลังแรงงานของประเทศได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2559-2568 เพื่อเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาการจัดการของแรงงานนอกระบบให้ไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในแรงงานนอกระบบของประเทศต่อไป

นอกจากนี้ในต่างประเทศมีการให้นิยามความหมายของแรงงานนอกระบบมากมาย เช่น บราซิล เม็กซิโก และปานามา มีการจ้างงานที่ประกอบกิจการแบบภายในครัวเรือน ไม่มีการจดทะเบียนและเป็นการจ้างงานนอกภาคเกษตรซึ่งไม่รวมเกษตรกร แคริบเบียนมีสัดส่วนการจ้างงานของแรงงานนอกระบบนอกกิจกรรมภาคเกษตรกรรม และประเทศรัสเซีย ถึงแม้จะมีการจ้างแรงงานนอกระบบในกลุ่มผู้ประกอบการภายในครัวเรือนซึ่งไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล หรือไม่มีสถานะทางกฎหมาย แต่การจ้างงานในแรงงานนอกระบบได้รวมถึงการจ้างงานที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งรวมเกษตรกรด้วย จะเห็นได้ว่าแรงงานนอกระบบในแต่ละประเทศมีการให้ความหมายและคำนิยามที่ไม่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่แรงงานนอกระบบมีลักษณะที่เหมือนกันคือ การไม่ได้รับการคุ้มครองจากทางสังคม ไม่มีสิทธิประกันทางสังคม และไม่มีการทำสัญญาการจ้างงานอย่างเป็นทางการคล้ายลักษณะอักษรทำให้อาจจะโดนเอาเปรียบจากนายจ้างได้

นอกจากจะมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อบริหารจัดการแรงงานนอกระบบยังได้มีการศึกษาวิจัยคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทยได้มีการทำการศึกษาในหลาย ๆ งานวิจัยด้วย ซึ่งงานวิจัยส่วนที่ทำการสำรวจคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ พบว่า คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ทำการสำรวจถึงระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานนอกระบบด้วย ซึ่งผลการศึกษายวิจัยส่วนใหญ่พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ความมั่นคงในอาชีพ สัมพันธภาพทางสังคม ครอบครัวและเพื่อน ซึ่งเป็นปัจจัยตามแนวความคิดขององค์การอนามัยโลก ซึ่งจะครอบคลุมองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบในด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อคุณภาพชีวิต จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยพบว่า นอกจากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นจะมีผลต่อคุณภาพชีวิต ยังมีปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่น ๆ อีกที่ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ว่าปัจจัยอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบหรือไม่

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาว่าแรงงานนอกระบบในเขตประเวศเขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลางมีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร โดยในปัจจุบันกรมสุขภาพจิตได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะสุขภาพจิตของแรงงานนอกระบบในพื้นที่นำร่อง 3 พื้นที่ ประกอบด้วย ประเวศลาดกระบัง และ วังทองหลาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เข้าร่วมทำการวิจัยคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ดังกล่าวนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาเป็นแนวทางในการศึกษา พัฒนาและแก้ไขปัญหาของแรงงานนอกระบบภายในประเทศในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบังและวังทองหลาง

1.2.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1) ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบัง และวังทองหลาง

2) ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบัง และวังทองหลาง

3) ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง

4) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง

5) ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาข้อมูลของแรงงานนอกระบบในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่เป็นพื้นที่ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการของกรมสุขภาพจิต ซึ่งประกอบด้วย 3 เขต ได้แก่ เขตลาดกระบัง เขตประเวศ และเขตวังทองหลาง โดยทำการศึกษาจากแรงงานนอกระบบทุกประเภทกิจการที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่กำหนด

โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ดังนี้

ประชากร หมายถึง แรงงานนอกระบบที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยทำการเลือกในเขตพื้นที่ที่ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยได้แก่ เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ที่เข้าร่วมโครงการของกรมสุขภาพจิต จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง แรงงานนอกระบบที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ที่ทำการสุ่มตัวอย่างแบบสำรวจจำนวน 150 คน

1.4 คำจำกัดความที่ใช้

คุณภาพชีวิต (Quality of Life) หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลแต่ละคนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ ได้โดยมีความสุขทางร่างกายและจิตใจ ได้รับการตอบสนองความต้องการทำให้มีการกินดีอยู่ดีเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม (กระทรวงแรงงาน. 2555)

ปัจจัยด้านสุขภาพ หมายถึง ความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่มิมีการเจ็บป่วยหรือเป็นโรคแต่ยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุข ซึ่งประกอบไปด้วย

สุขภาพทางร่างกาย (Physical Health) หมายถึง การมีสุขภาพทางร่างกายที่แข็งแรง ระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อรรวรรณ น้อยวัฒน์. 2555)

สุขภาพจิต (Mental Health) หมายถึง การมีสุขภาพจิตที่ดี การรับรู้สภาพจิตใจ เช่น ความรู้สึกทางบวกที่คนอื่นมีต่อตนเอง การรับรู้ถึงความภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ การจัดการความเครียด (อรรวรรณ น้อยวัฒน์. 2555)

ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย (United Nation. 2010)

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนอื่น การรับรู้สิ่งต่าง ๆ จากสังคม เป็นต้น องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (World Health Organization (WHO). 1995)

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจที่มีความแตกต่างกันตามมิติการรับรู้ของแต่ละคน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการทำงาน แรงจูงใจ สุขภาพ ความปลอดภัย ความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคงในงาน การพัฒนาความสามารถและความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (European foundation for the Improvement of Living Conditions. 2002)

แรงงานนอกระบบ (Informal Worker) หมายถึง ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและมีงานทำ แต่ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งเป็นนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. 2556)

1.5 สมมติฐานงานวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบัง และวังทองหลาง
2. ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบัง และวังทองหลาง
3. ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง
4. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง
5. ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตประเวศลาดกระบัง และวังทองหลาง

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สถานการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ (Informal Worker)

2.1.1 สถานการณ์แรงงานนอกระบบในประเทศไทย

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ

2.1.3 ลักษณะทั่วไปของแรงงานนอกระบบ

2.1.4 การจำแนกแรงงานนอกระบบ

2.1.5 ความแตกต่างระหว่างแรงงานนอกระบบและแรงงานในระบบ

2.1.6 ปัญหาของแรงงานนอกระบบ

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ

2.2.1 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

2.2.2 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2558

2.2.3 กฎกระทรวงแรงงานฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of life)

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

2.3.2 องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิต

2.3.3 สุขภาพกับคุณภาพชีวิต

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

2.4.1 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

2.4.2 ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index : HDI)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working life)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 แบบสอบถามและเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต

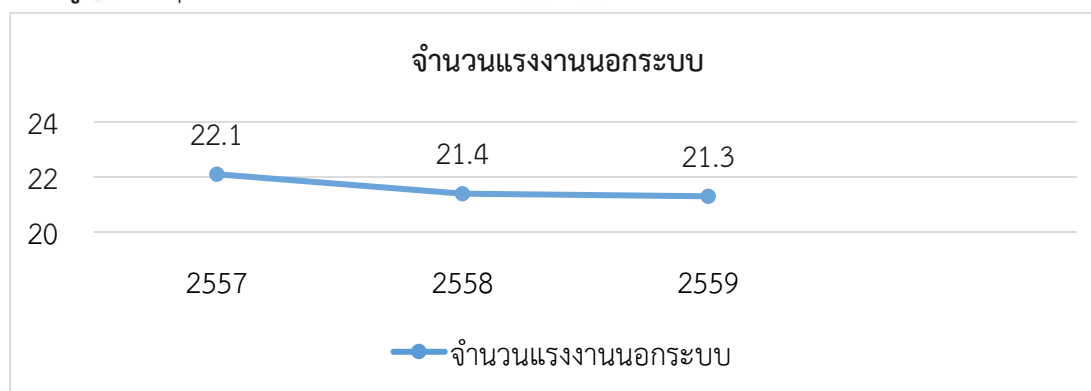
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 สถานการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ (Informal Worker)

2.1.1 สถานการณ์แรงงานนอกระบบในประเทศไทย

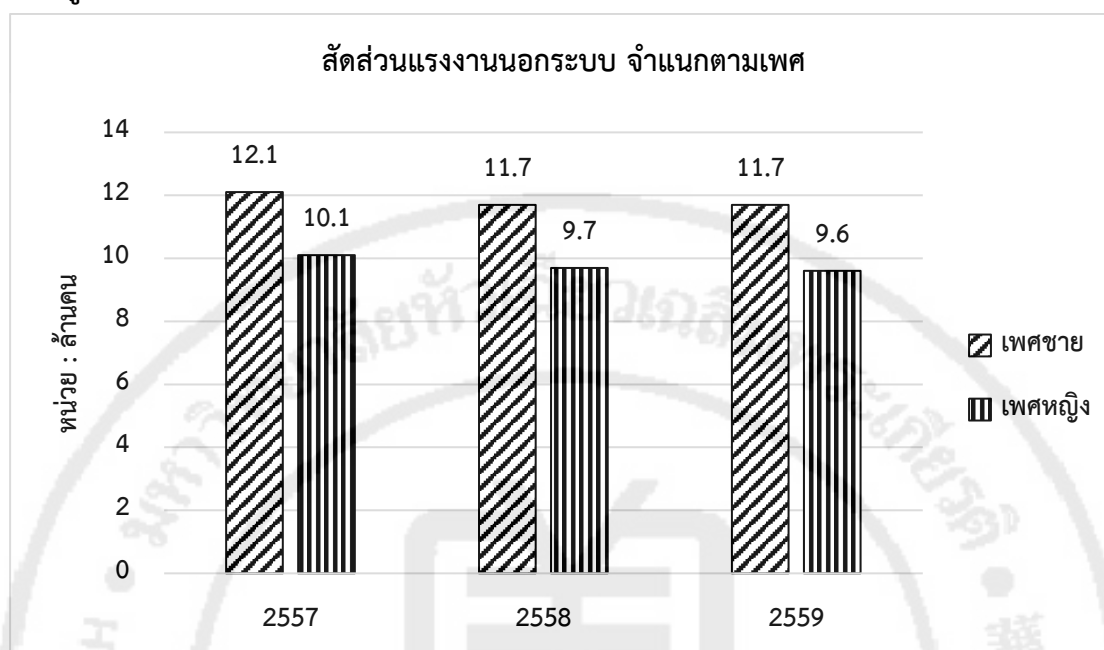
จากการสำรวจแรงงานนอกระบบโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2557-2559 พบว่า ในปี 2557 จำนวนผู้ที่มีงานทำทั้งหมด 38.4 ล้านคน เป็นจำนวนแรงงานนอกระบบ 22.1 ล้านคน (ร้อยละ 57.6) ปี 2558 จำนวนผู้ที่มีงานทำทั้งหมด 38.3 ล้านคน เป็นจำนวนแรงงานนอกระบบ 21.4 ล้านคน (ร้อยละ 55.9) และในปี 2559 จำนวนผู้ที่มีงานทำทั้งหมด 38.3 ล้านคน เป็นจำนวนแรงงานนอกระบบ 21.3 ล้านคน (ร้อยละ 55.6) ของจำนวนผู้ที่มีงานทำทั้งหมด เมื่อพิจารณาตามเพศ พบว่า แรงงานนอกระบบเป็นเพศชายมากที่สุด 11.7 ล้านคน ร้อยละ 54.9 และเพศหญิงจำนวน 9.6 ล้านคน ร้อยละ 45.1 ซึ่งพบว่าเพศชายมีจำนวนสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบจากการสำรวจตั้งแต่ปี 2557-2559 ยังคงพบว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด ร้อยละ 54.8 รองลงมาคือภาคการค้า ภาคบริการ และภาคการผลิต เมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานนอกระบบรายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนแรงงานนอกระบบสูงที่สุดในประเทศ รองลงมาคือภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนแรงงานนอกระบบน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงของแรงงานนอกระบบในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2554-2559) แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของแรงงานนอกระบบในแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ในช่วงปี 2554-2556 แนวโน้มของแรงงานนอกระบบมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนในปี 2557 จำนวนของแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มที่จะลดลงเป็นต้นมา เนื่องจากนโยบายส่งเสริมจากทางภาครัฐบาลที่ต้องการผลักดันผู้ทำงานในแรงงานนอกระบบให้เข้าสู่ตลาดของแรงงานในระบบ และรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญรวมถึงกำหนดนโยบาย ออกกฎหมายคุ้มครองและจัดสวัสดิการให้กับแรงงานนอกระบบ เช่น การประกันสังคมตามมาตรา 40 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ใช้แรงงานรับใช้ในบ้าน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้าถึงสวัสดิการและผลตอบแทนที่ดีกว่า สะดวกกว่าจากทางภาครัฐบาล

แผนภูมิที่ 1 สรุปผลสำรวจจำนวนแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2557-2559

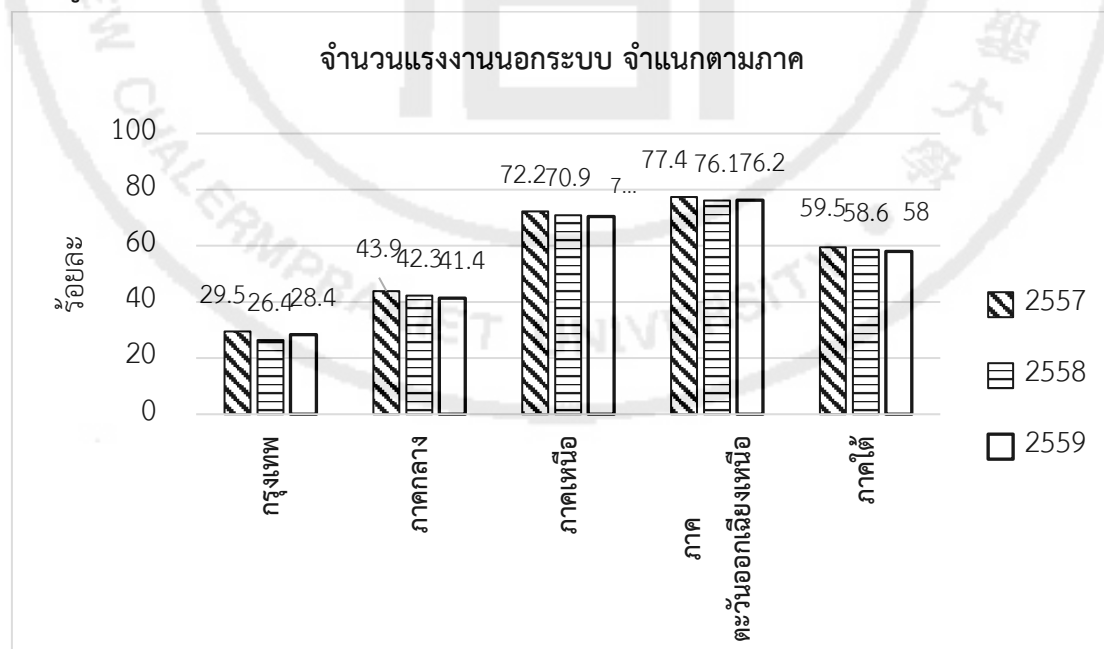
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557-2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 2 จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามเพศ ประจำปี 2557-2559

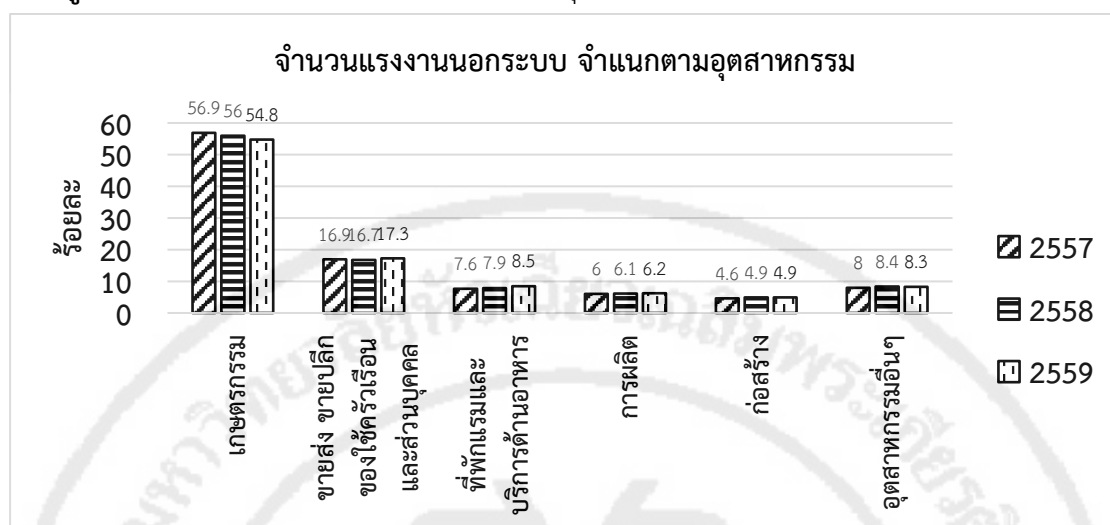
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557-2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 3 จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามภาค ประจำปี 2557-2559

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557-2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 4 จำนวนแรงงานนอกระบบจำแนกตามอุตสาหกรรม ประจำปี 2557-2559

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557-2559 : ออนไลน์.

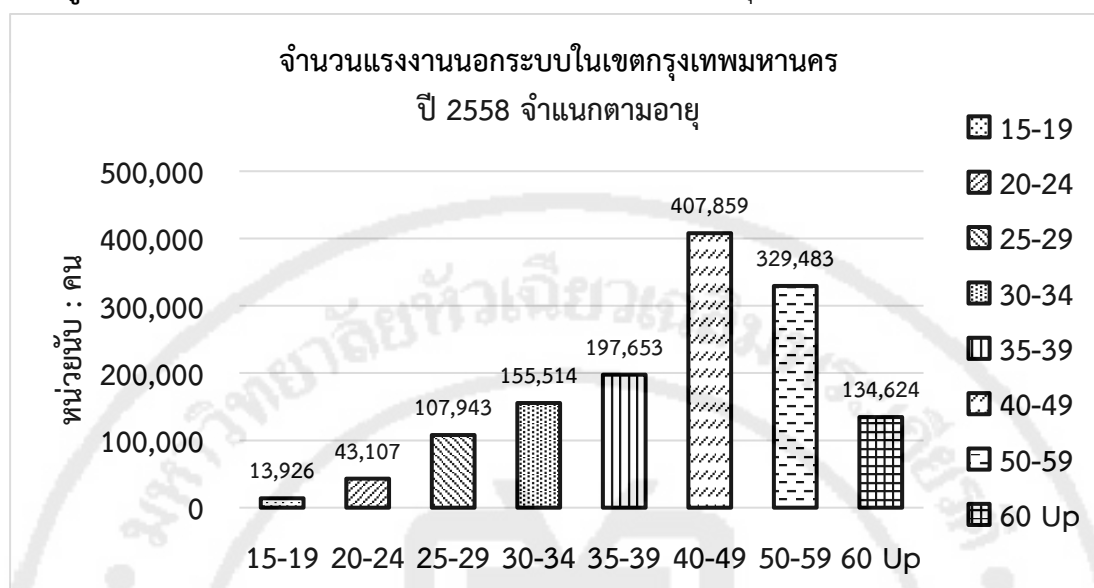
จำนวนแรงงานนอกระบบในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2558 พบว่าจำนวนของแรงงานนอกระบบทั้งหมดในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนทั้งสิ้น 1,390,108 คน จากแรงงานนอกระบบทั่วประเทศ ซึ่งสามารถจำแนกตามเพศได้ดังนี้ เพศชายมีจำนวนทั้งสิ้น 815,935 คน เพศหญิงจำนวนทั้งสิ้น 574,173 คน ส่วนใหญ่แรงงานนอกระบบในจังหวัดกรุงเทพมหานครอยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปีมากที่สุดจำนวน 407,859 คน อันดับที่สองคือช่วงอายุ 50-59 ปี จำนวน 329,483 คน และรองลงมาคือช่วงอายุ 35-39 ปี จำนวน 197,653 คน แรงงานนอกระบบจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรม 5 อันดับแรก ดังนี้ อันดับที่ 1 ขายปลีก ขายปลีกช้อปปิ้งจรรยายนต์ จำนวน 502,075 คน อันดับที่ 2 ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร จำนวน 273,457 คน อันดับที่ 3 การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า จำนวน 201,214 คน อันดับที่ 4 การผลิต จำนวน 132,605 คน อันดับที่ 5 กิจกรรมและบริการด้านอื่น ๆ จำนวน 86,004 คน

แผนภูมิที่ 5 จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ประจำปี 2558

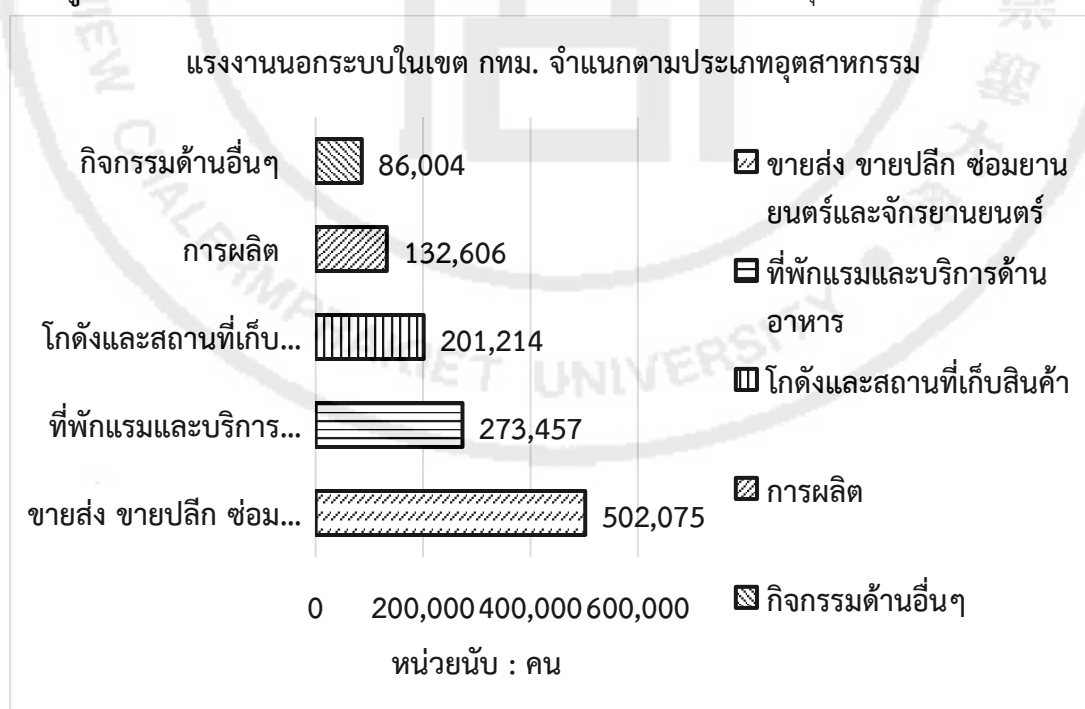
ที่มา: กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. 2558 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 6 จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามอายุ ประจำปี 2558

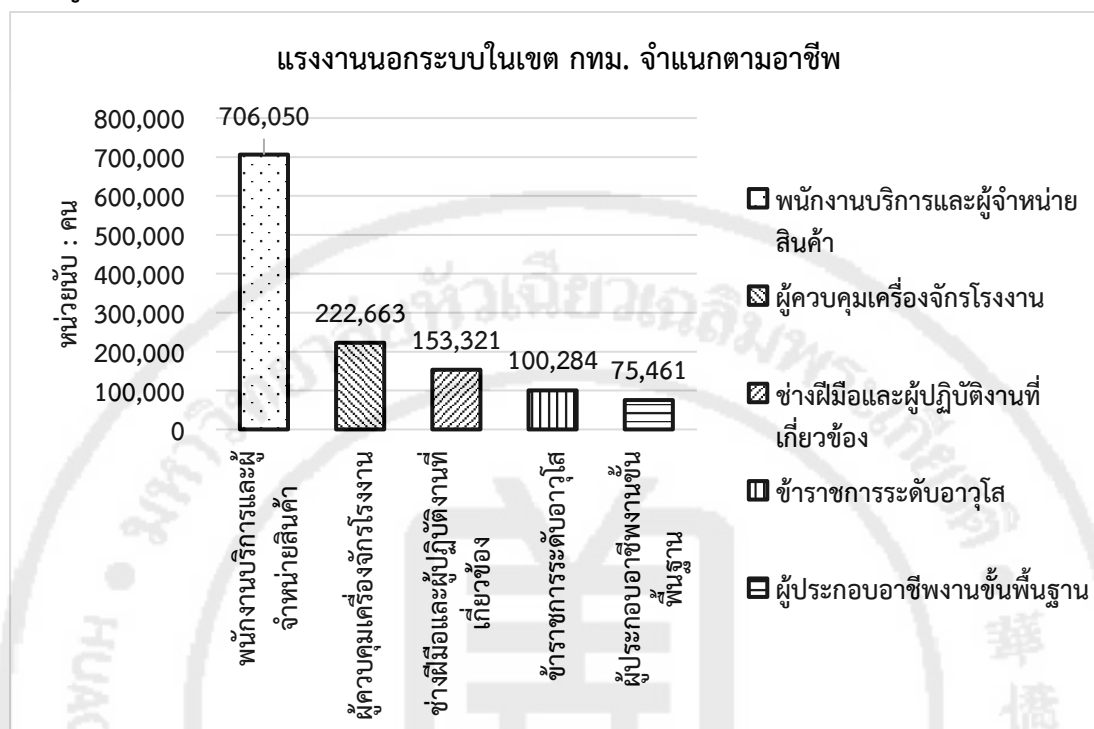
ที่มา: กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. 2558 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 7 จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ประจำปี 2558

ที่มา: กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. 2558 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 8 จำนวนแรงงานนอกระบบในเขต กทม. จำแนกตามอาชีพ ประจำปี 2558

ที่มา: กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. 2558 : ออนไลน์.

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบ เกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2536 ในการประชุมนานาชาติ The 15th International Conference of Labour Statisticians (ICLS) ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานที่ประกอบอาชีพเจ้าของกิจการ (Self-employed) หรือเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการที่จัดอยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบหรือเป็นแรงงานที่ช่วยเหลือกิจการของครอบครัวหรือลูกจ้างในสถานประกอบการที่จัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจในระบบแต่ไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมหรือคนทำงานบ้าน

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานที่อยู่ในการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (informal sector) มีลักษณะกิจการขนาดเล็ก เป็นธุรกิจครัวเรือน ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ ใช้แรงงานเป็นหลัก เป็นแรงงานอิสระที่ทำกิจกรรมเพื่อความอยู่รอด เช่น หาบเร่ริมถนน คนขับรถongaเช่า คนเก็บขยะ ผู้รับงานไปทำที่บ้าน

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและมีงานทำแต่ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งเป็นนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ กระทรวงแรงงาน ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานที่ทำงานอิสระ หรือเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสังคม ได้แก่ คนงานที่รับงานไปทำที่บ้าน (Home-Base-Worker) เช่น คนใช้ในบ้านคนรวย คนขับรถ คนทำสวน คนงานที่ทำงานแบบเหมาช่วง (Sub-Contract-Worker) เช่น คนงานก่อสร้าง คนงานทำถนน

สำนักงานประกันสังคม ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีการทำงาน มีรายได้ และไม่มีนายจ้าง ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม

1) กลุ่มที่ทำงานรับจ้างและมีรายได้ประจำหรือไม่ประจำ ได้แก่ รับงานมาทำที่บ้าน แรงงานรับจ้างทำของ แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล แรงงานประมง คนรับใช้ คนทำงานบ้าน และคนขับรถ (ส่วนตัวตามบ้าน) เป็นต้น

2) กลุ่มที่อาชีพอิสระทั่วไป ได้แก่ คนขับรถรับจ้าง เกษตรกร ชาวสวน แม่ค้าหาบเร่ แผงลอย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม เจ้าของร้านของชำขนาดเล็กและมอเตอร์ไซค์รับจ้าง เป็นต้น

แผนยุทธศาสตร์การบริหารการจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ.2555-2559 ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง การดำเนินธุรกิจหรือการประกอบอาชีพที่ไม่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 กลุ่ม

1) กลุ่มการผลิต ได้แก่ เกษตรกรรายย่อย แรงงานรับจ้างภาคการเกษตร

2) กลุ่มการค้าและบริการ ได้แก่ หาบเร่แผงลอย รับซื้อของเก่า ค้าขายของชำ ขายของตามตลาด

3) กลุ่มบริการขนส่ง ได้แก่ คนขับรถตู้ คนขับรถแท็กซี่ คนขับรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง

4) กิจการภาคครอบครัว ได้แก่ รับจ้างดูแลคนชรา รับจ้างทำความสะอาดบ้าน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548) ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้ทำงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ ได้แก่ คนงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา (part-time worker) และคนงานที่ทำงานระยะสั้น (short-time worker)

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ได้ให้นิยามของแรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้ที่มีงานทำและไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคม หรือคนไทยทำงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปไม่ได้รับสิทธิความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมจากราชการ แต่ยังคงได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลจากหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2.1.3 ลักษณะทั่วไปของแรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและผู้ประกอบอาชีพที่ไม่มีนายจ้างกำกับดูแล ไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคม มีรายได้ที่ไม่แน่นอน ไม่มีระบบภาษีเงินเดือน ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน มีลักษณะการเคลื่อนย้ายของแรงงานสูง ขาดการกำกับดูแลจากทางภาครัฐ สามารถจำแนกได้ 4 ประเภท ดังนี้

- 1) คนที่ทำงานไม่เต็มเวลา (part-time worker)
- 2) คนทำงานระยะสั้น (short-time worker)
- 3) คนงานรับงานไปทำที่บ้าน (home-base worker)
- 4) คนงานที่ทำงานแบบเหมาช่วง (sub-contacts worker)

2.1.4 การจำแนกแรงงานนอกระบบ

กระทรวงแรงงานได้จำแนกประเภทแรงงานนอกระบบ โดยอ้างอิงตามแนวคิดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ดังนี้

- 1) ผู้ที่รับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับจ้างทำของ
- 2) สหกรณ์เครดิตยูเนียน
- 3) เกษตรกรและชาวประมง
- 4) คนขับยานพาหนะนอกระบบ
- 5) ผู้ประกอบอาชีพอิสระทั้งในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม
- 6) ลูกจ้างของนายจ้างที่ไม่ได้ทำงานทั้งปี
- 7) ลูกจ้างทำงานบ้าน

2.1.5 ความแตกต่างระหว่างแรงงานนอกระบบและแรงงานในระบบ

- 1) กฎระเบียบและสถานะทางกฎหมาย แรงงานนอกระบบไม่ได้ถูกกำหนดและบังคับให้ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่จัดทำขึ้น
- 2) ขนาดของสถานประกอบการมีลักษณะเล็ก หรือขนาดเล็ก ได้แก่สถานประกอบการที่ลูกจ้างหรือแรงงานในสถานประกอบการ น้อยกว่า 10 คน
- 3) สถานะของแรงงาน แรงงานนอกระบบไม่ได้รับการจัดระเบียบสถานภาพของแรงงาน ซึ่งอาจหมายถึง อาจจะไม่ได้รับค่าจ้างขั้นต่ำ ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคมหรือผลประโยชน์กรณีถูกเลิกจ้าง
- 4) ลักษณะของอาชีพ ส่วนใหญ่มีลักษณะของอาชีพในครอบครัวหรือการจ้างงานตนเอง ซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทน

2.1.6 ปัญหาของแรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบคือกลุ่มแรงงานที่ไม่มีนายจ้าง ไม่เป็นที่รับรู้ของสังคม จึงส่งผลให้แรงงานนอกระบบต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ขาดความมั่นคงในการทำงาน ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ้างงาน ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือ ขาดความมั่นคงทางรายได้ และขาดความปลอดภัยในการทำงาน สามารถจำแนกปัญหาของแรงงานนอกระบบได้ดังนี้ ปัญหาจากการทำงาน ผลการสำรวจพบว่า ปัญหาด้านค่าตอบแทนเป็นปัญหาที่มีมากที่สุดในการสำรวจปัญหาของแรงงานนอกระบบ รองลงมาคือ การทำงานไม่ตรงเวลาปกติ ไม่มีสวัสดิการและวันหยุด ปัญหาการทำงานจากสภาพแวดล้อมการทำงาน ผลการสำรวจพบว่า ปัญหาด้านอิริยบถเป็นปัญหาที่มีมากที่สุดในการสำรวจปัญหาของแรงงานนอกระบบ รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับฝุ่นละออง ควัน กลิ่น และแสงสว่าง ส่วนในเรื่องของปัญหาด้านความปลอดภัยจากการทำงาน ผลการสำรวจพบว่า ปัญหาด้านความปลอดภัยจากการทำงานกับสารเคมีเป็นปัญหาที่มีมากที่สุดในการสำรวจปัญหาของแรงงานนอกระบบ รองลงมาคือ ปัญหาด้านความปลอดภัยจากการทำงานกับเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่เป็นอันตราย และการทำงานในที่สูง ใต้น้ำหรือใต้ดิน (สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559)

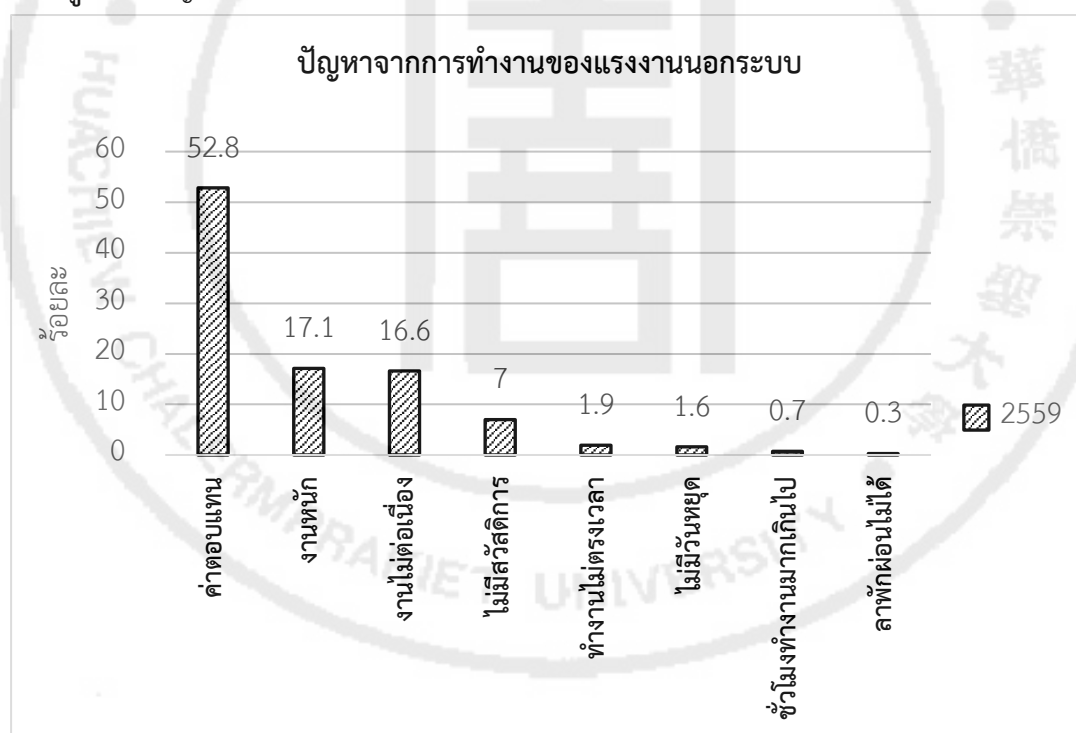
จากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติในการสำรวจแรงงานนอกระบบในปี 2559 สามารถสรุปปัญหาของแรงงานนอกระบบ โดยสามารถจำแนกตามปัญหาได้ดังนี้

- 1) ปัญหาจากการทำงาน
 - ปัญหาจากการทำงานเกี่ยวกับค่าตอบแทน
 - ปัญหาจากการทำงานเกี่ยวกับการทำงานไม่ตรงเวลาปกติ
 - ปัญหาจากการทำงานเกี่ยวกับไม่มีสวัสดิการ
 - ปัญหาจากการทำงานเกี่ยวกับไม่มีวันหยุด
- 2) ปัญหาการทำงานจากสภาพแวดล้อมจากการทำงาน
 - ปัญหาการทำงานจากอิริยบถการทำงาน
 - ปัญหาการทำงานจากสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับฝุ่นละออง ควัน กลิ่น
 - ปัญหาการทำงานจากสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับแสงสว่าง
 - ปัญหาการทำงานจากสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ปฏิบัติงานไม่สะอาด

การได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงานของแรงงานนอกระบบจากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติ พบว่า ในปี 2559 แรงงานนอกระบบที่ได้รับการบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน มีทั้งสิ้นจำนวน 3.3 ล้านคน ลักษณะการบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.0 เกิดจากของมีคมบาด/ทิ่ม/แทง รองลงมาคือการพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 17.9 การชน การกระแทก ร้อยละ 6.2 ถูกไฟหรือน้ำร้อนลวก ร้อยละ 6.1 ได้รับอุบัติเหตุจากยานพาหนะ ร้อยละ 2.5 ได้รับสารเคมีอันตราย

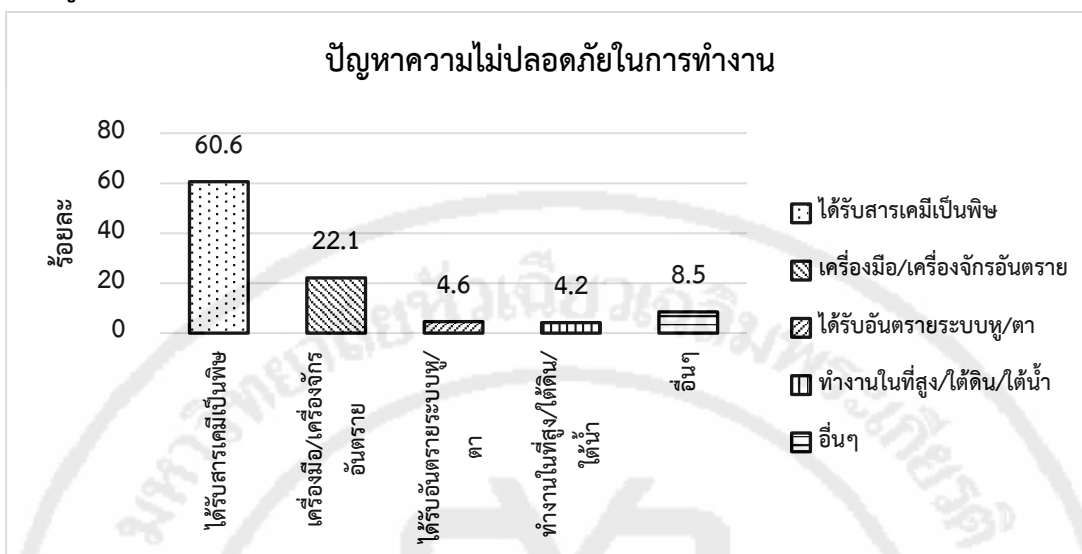
ร้อยละ 1.7 ไฟฟ้าช็อต ร้อยละ 0.4 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.8 การรักษาพยาบาลของแรงงานนอกระบบ
 กรณีได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ วิธีการรักษาพยาบาลที่
 แรงงานนอกระบบเลือกใช้ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการรักษาพยาบาลเนื่องจากได้รับการบาดเจ็บเล็กน้อย
 ร้อยละ 70.9 รองลงมาคือซื้อยามารักษาเอง ร้อยละ 22.5 ที่เหลือคือแรงงานนอกระบบที่จำเป็นต้องเข้ารับ
 การรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล ร้อยละ 4.4 ส่วนในเรื่องของสวัสดิการที่แรงงานนอกระบบ
 เลือกใช้กรณีได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน ส่วนใหญ่เลือกใช้บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า
 (บัตรทอง) ร้อยละ 62.3 รองลงมา คือ การใช้ประกันสุขภาพบริษัทประกันภัยเอกชน ร้อยละ 6.1
 การใช้การรักษาพยาบาลจากสวัสดิการข้าราชการ ร้อยละ 1.8 ส่วนแรงงานนอกระบบที่เลือกไม่ใช้
 สวัสดิการส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินเพื่อรักษาพยาบาลด้วยตนเอง ร้อยละ 27.0

แผนภูมิที่ 9 ปัญหาจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559

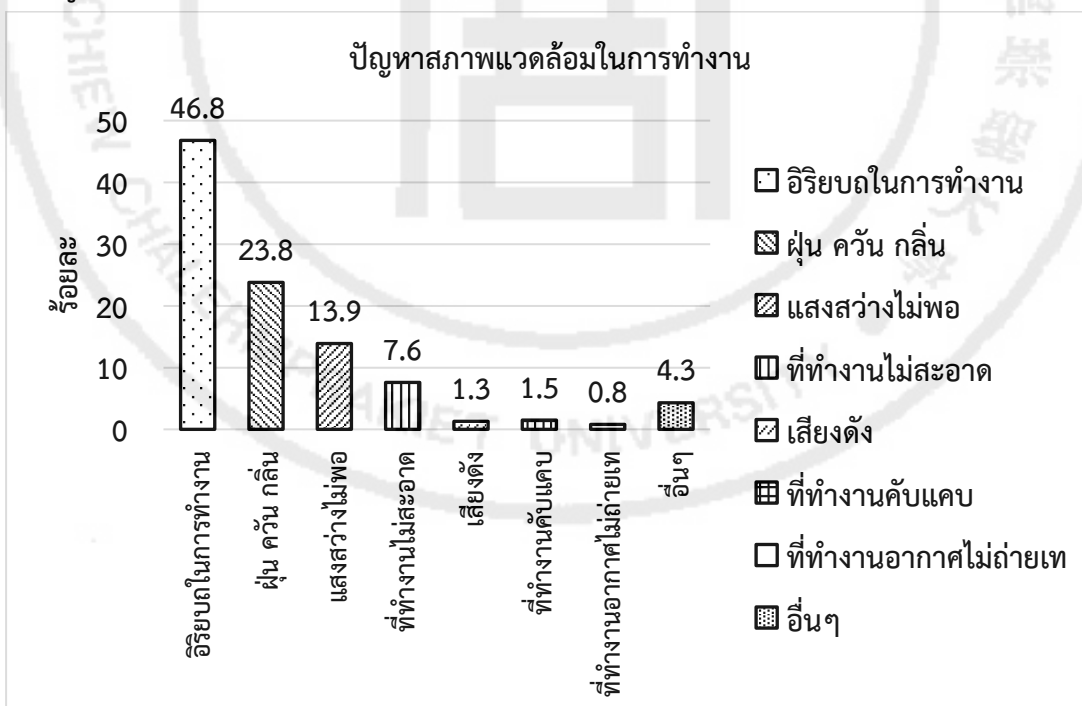
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 10 ปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559

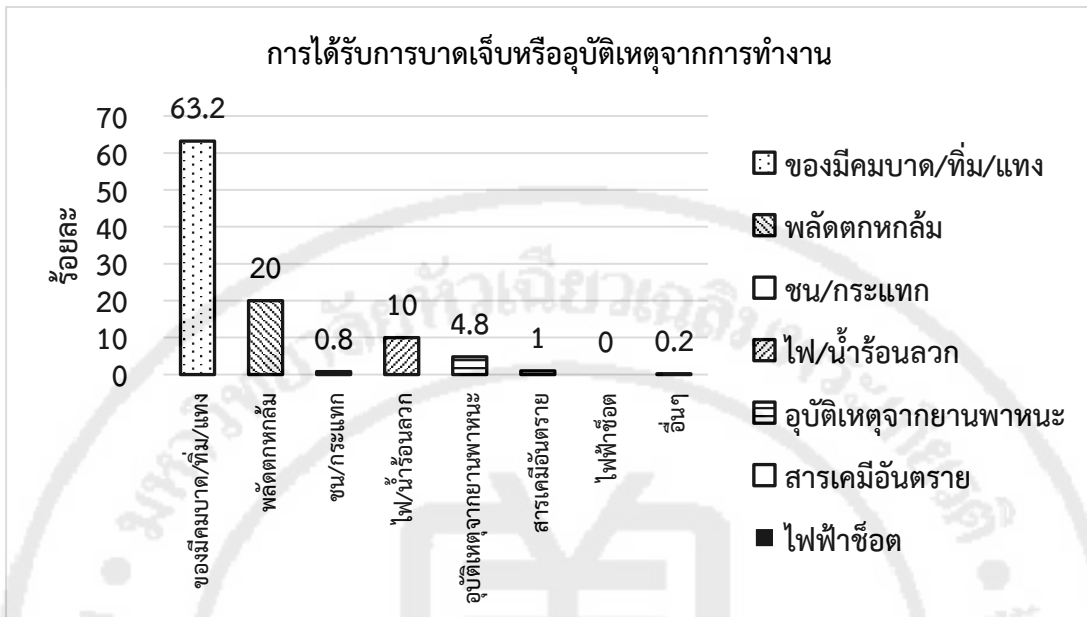
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 11 ปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงานของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559

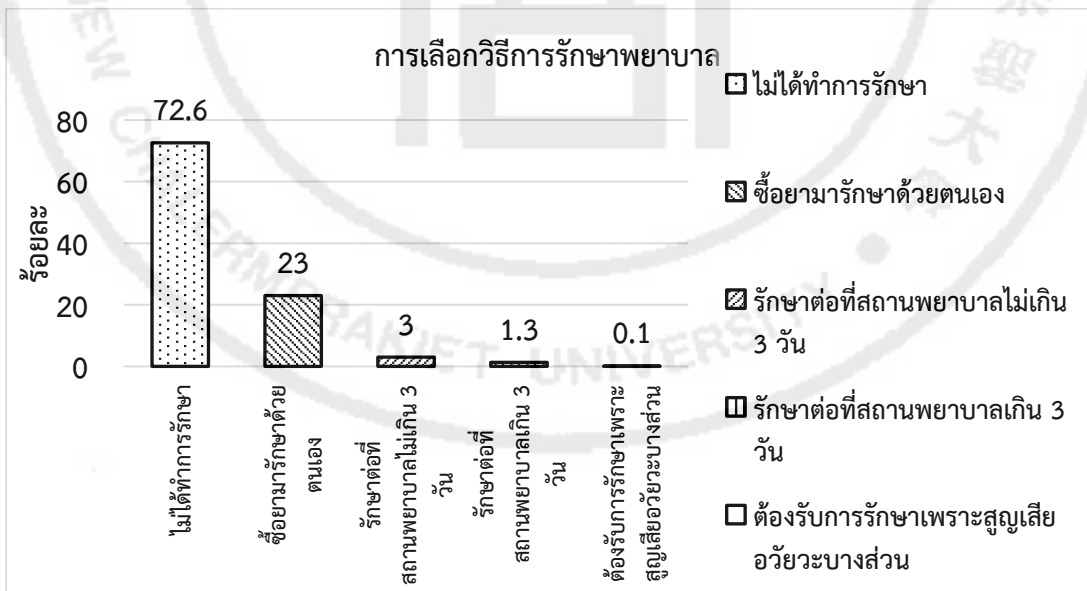
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 12 การได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุจากการทำงาน ประจำปี 2559

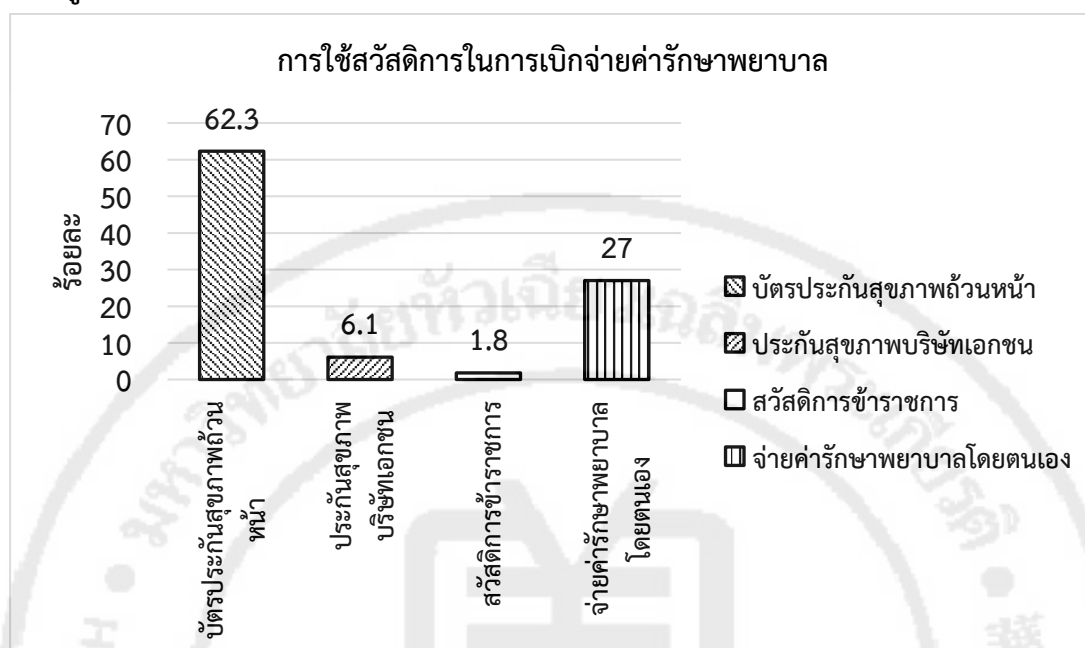
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 13 การเลือกวิธีการรักษาพยาบาลของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

แผนภูมิที่ 14 การใช้สวัสดิการในการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลของแรงงานนอกระบบ ประจำปี 2559

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559 : ออนไลน์.

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ

ประเทศไทยมีกฎหมายที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานทั้งหมด 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แต่กฎหมายทั้ง 4 ฉบับที่กล่าวมาข้างต้นไม่คุ้มครองครอบคลุมกลุ่มผู้ที่ทำงานในภาคแรงงานนอกระบบ มีเพียงกฎหมายบางฉบับเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานรับไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2547 และกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานในภาคเกษตรกรรม พ.ศ. 2548 กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ก็ไม่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบในทุกประเภทอุตสาหกรรมและทุกประเภทกิจการ ดังนั้นจึงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของแรงงานนอกระบบ มีดังนี้

2.2.1 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 5 กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ ซึ่งบุคคลในที่นี้หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย

ผู้มีสิทธิในหลักประกันสุขภาพ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก และไม่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลอื่นใดที่รัฐจัดให้

ตัวอย่างบุคคลที่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลจากรัฐ ได้แก่

1) ผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัติประกันสังคม เช่น ลูกจ้างที่ทำงานในกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ยกเว้น ลูกจ้างทำงานบ้าน ทาบเร่ แผงลอย หรือลูกจ้างของบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย

2) ผู้มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เช่น ข้าราชการ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการและครอบครัว

3) ผู้อยู่ในความคุ้มครองของหลักประกันสุขภาพอื่น ๆ ที่รัฐจัดให้ เช่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานหรือเจ้าหน้าที่องค์กรอิสระ ครูโรงเรียนเอกชน

2.2.2 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2558 มาตรา 40 บัญญัติไว้ว่า บุคคลใดซึ่งมิใช่ลูกจ้างตามมาตรา 33 หรือไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ อาจสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัตินี้ได้ โดยแสดงความจำนงต่อสำนักงาน ทั้งนี้คุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

หลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตน ประเภทของผลประโยชน์ทดแทนที่ได้รับตามมาตรา 54 ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ให้รัฐบาลจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ไม่เกินกึ่งหนึ่งของเงินสมทบที่ได้รับจากผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่ง

ผู้ประกันตนมาตรา 40 หมายถึง บุคคลที่มีลูกจ้างตามมาตรา 33 หรือเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจ ตามมาตรา 39 เรียกว่า ผู้ประกันตนโดยอิสระ

คุณสมบัติของผู้สมัคร

- 1) ต้องเป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ในวันที่ยื่นสมัคร
- 2) ต้องไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 (ไม่เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการ) หรือไม่เป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจ ตามมาตรา 39

ตารางที่ 1 รูปแบบการจ่ายเงินสมทบประกันสังคมมาตรา 40

ทางเลือกการจ่ายเงินสมทบ	เงินสมทบที่ต้องจ่ายต่อเดือน (บาท)	รายละเอียดของเงินสมทบ	
		ผู้ประกันตนจ่าย	รัฐสนับสนุน
ทางเลือกที่ 1	100	70	30
ทางเลือกที่ 2	150	100	50

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม : ออนไลน์.

สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐาน

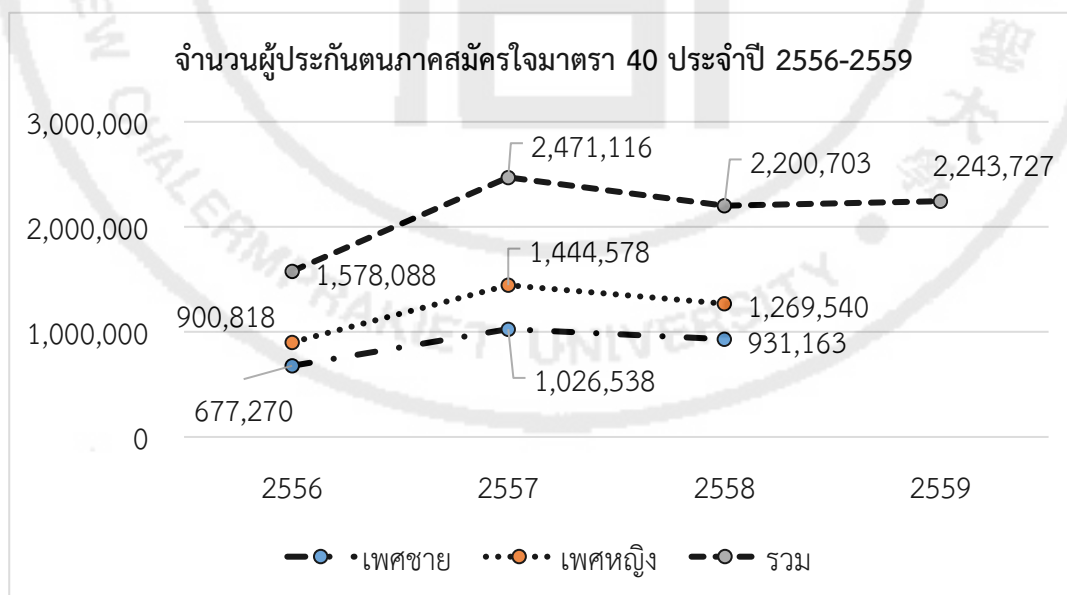
1) เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อเจ็บป่วย เมื่อนอนโรงพยาบาลตั้งแต่ 2 วันขึ้นไป จะได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้จำนวน 200 บาทต่อวัน ไม่เกิน 20 วันต่อปี โดยมีเงื่อนไขจ่ายเงินสมทบครบ 3 เดือนภายในระยะเวลา 4 เดือน การรักษาพยาบาลใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2) เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อทุพพลภาพ รับเงินทดแทนการขาดรายได้จำนวน 500-1,000 บาทต่อเดือนเป็นเวลานาน 15 ปี เงื่อนไขเงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อทุพพลภาพขึ้นอยู่กับระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือนขึ้นไป (ต้องเป็นผู้ทุพพลภาพหรือทุพพลภาพเพิ่มขึ้นตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการแพทย์)

3) ค่าทำศพ (เสียชีวิต) จะได้รับค่าทำศพจำนวน 20,000 บาท ต่อราย เงื่อนไขจ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือน ภายในระยะเวลา 12 เดือน

4) เงินบำเหน็จชราภาพผู้ประกันตนสามารถรับเงินก้อนได้เมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ เงื่อนไขเมื่อมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์

แผนภูมิที่ 15 จำนวนผู้ประกันตนภาคสมัครใจมาตรา 40 ประจำปี 2556-2559

ที่มา: กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. 2556-2559 : ออนไลน์.

ณภัทร สุขถนอม (2556) ได้ทำการศึกษาการเข้าสู่ประกันสังคมภาคสมัครใจตาม มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ของแรงงานนอกระบบในจังหวัด สมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า แรงงานนอกระบบที่เข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40

เคยทำงานในระบบมาก่อน มีอายุเฉลี่ย 44.3 ปี สาเหตุที่เข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ประการที่ 1 สมัครเข้าทำงานในระบบไม่ได้ เพราะอุปสรรคด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น มีอายุมากไม่สามารถเข้าทำงานในระบบได้ ความรู้น้อย ไม่มีทักษะในด้านวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ ประการที่ 2 ต้องการมีหลักประกันความเสี่ยงเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตเพิ่มจากสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดให้ ประการที่ 3 มีทัศนคติที่ดีและเชื่อมั่นในระบบประกันสังคมว่ามีความมั่นคง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการสมัครเป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 คือ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านประกันสังคมจากภาครัฐที่สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กลุ่มตัวอย่างตระหนักและเป็นประโยชน์ของระบบประกันสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 สุดท้ายคือ สิทธิประโยชน์ที่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม เพียงพอและช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้

พิชญ์สินี ศรีเดช (2556) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครประกันสังคม มาตรา 40 ของผู้ทำงานที่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพการทำงาน ปัญหาในการทำงานและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครประกันสังคม มาตรา 40 ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ไม่มีปัญหาด้านการทำงาน ไม่มีปัญหาการทำงานหนัก แต่พบว่ามีปัญหาด้านความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการขาดสวัสดิการในการทำงาน ความคาดหวังต่อสวัสดิการที่ต้องการได้รับจากประกันสังคม มาตรา 40 มีดังนี้ ความคาดหวังที่จะได้รับเงินช่วยเหลือกรณีมีบุตร เงินสงเคราะห์กรณีเสียชีวิต เงินช่วยเหลือค่าเดินทางไปรักษาพยาบาลและความคาดหวังที่จะได้รับเงินช่วยเหลือค่ายานอกบัญชีหลักแห่งชาติ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครประกันสังคม มาตรา 40 คือ จำนวนผู้ที่อยู่ในอุปการะ ระดับภาระหนี้สิน การประสบปัญหาด้านความมั่นคงในการทำงาน

นิกรณ ขาวสะอาด (2559) ศึกษามาตรการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคมต่อแรงงานนอกระบบในประเทศไทย การศึกษาวิจัยนี้ทำการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคมต่อแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า แรงงานนอกระบบในประเทศไทยไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม การทำงานที่ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีปัญหาด้านสุขภาพและความปลอดภัย ดังนั้นจึงเสนอให้มีการจัดทำพระราชบัญญัติที่ออกมารองรับแรงงานนอกระบบตามมาตรา 40 ให้รัดกุม เหมาะสมและเป็นธรรมต่อแรงงานนอกระบบมากที่สุด เพื่อให้แรงงานนอกระบบสามารถบริหารจัดการได้ตามความเหมาะสมและได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ตามมาตรา 40

ภาพที่ 2 ความคุ้มครองประกันสังคมตามมาตรา 40 (รูปแบบสมัครงใจ)

สิทธิประโยชน์		เงื่อนไข		ทางเลือก					
กรณีประสบอันตราย เจ็บป่วย	กรณี ทุพพลภาพ	กรณี เสียชีวิต	กรณีรับบำนาญ เงินบำนาญ	กรณีรับบำนาญ เงินบำนาญ	1 100 บาท	2 150 บาท	3 200 บาท	1+3 300 บาท	2+3 350 บาท
- เงินทดแทนการขาดรายได้วันละ 200 บาท ไม่เกิน 30 วัน/ปี - จ่ายชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- เงินทดแทนการขาดรายได้วันละ 500-1,000 บาท/เดือน เป็นระยะเวลา 15 ปี - ค่ารักษาพยาบาล 15 ปี สูงสุดค่าชม 20,000 บาท	- เงินค่าทำศพ 20,000 บาท	- สมทบเงินบำนาญชราภาพ - สมทบเงินบำนาญชราภาพ	- จ่ายเงินสมทบ 3 ใน 4 เดือน ก่อนประสบอันตรายเจ็บป่วย - บอกรับเงินชดเชยค่ารักษาพยาบาล 1 วันขึ้นไป - ภายใน 1 ปี นับวันเกิดเหตุที่ไม่เกิน 30 วัน	✓	✓	✗	✓	✓
- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	- จ่ายเงินสมทบ 6 ใน 10 เดือน ก่อนทุพพลภาพ สิ้น 500 บ./ก. - จ่ายเงินสมทบ 12 ใน 20 เดือน ก่อนทุพพลภาพ สิ้น 650 บ./ก. - จ่ายเงินสมทบ 24 ใน 40 เดือน ก่อนทุพพลภาพ สิ้น 800 บ./ก. - จ่ายเงินสมทบ 36 ใน 60 เดือน ก่อนทุพพลภาพ สิ้น 1,000 บ./ก.	✓	✓	✗	✓	✓
- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	- จ่ายเงินสมทบ 6 ใน 12 เดือน ก่อนตาย - ยกเว้น กรณีอุบัติเหตุจ่ายเงินสมทบ 1 ใน 6 เดือน ก่อนตาย	✓	✓	✗	✓	✓
- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	- อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	✗	✓	✗	✗	✓
- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- ได้รับเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง	- อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน	- จ่ายเงินสมทบถึงบำนาญชราภาพ หรือจ่ายเงินชดเชยค่าใช้สิทธิบัตรทอง - อายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน - สมทบเงินบำนาญชราภาพไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน - สามารถจ่ายสมทบย้อนหลังได้ไม่เกิน เดือนพฤษภาคม 55	✗	✗	✓	✓	✓

ส่งเงินสมทบทุกเดือนจะได้รับเงินออมขึ้นต้น (ยังไม่รวมดอกเบี้ย) ไม่มี 600 บ./ปี 2,400 บ./ปี 2,400 บ./ปี 3,000 บ./ปี

คุณสมบัติผู้สมัคร
 - อายุ 15 - 60 ปีบริบูรณ์
 หลักฐานการสมัคร
 - สำเนาบัตรประชาชน
 - สำเนาบัตรประกันสังคม
 - สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนที่ทางราชการออกให้

สอบถามประกันสังคม ☎ โทร. Contact Center 1506

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม. 2556 : ออนไลน์.

ภาพที่ 3 สิทธิประโยชน์ประกันสังคมตามมาตรา 40

สิทธิประโยชน์ตาม มาตรา 40

ไม่เป็นผู้ประกันตนมาตรา 40	เป็นผู้ประกันตนมาตรา 40
ไม่ได้รับ เงินทดแทนการขาดรายได้	ได้รับ เงินทดแทนการขาดรายได้ 200 บาท/วัน ปีละไม่เกิน 30 วัน
ไม่ได้รับ เงินชดเชยค่าขาดรายได้	ได้รับ เงินชดเชยค่าขาดรายได้ 15 ปี ๑๑๑๑ บาท รวมสูงสุด 180,000 บาท
ครอบคลุม ค่าทำศพ	ครอบคลุม ค่าทำศพ 20,000 บาท
ไม่มี เงินเก็บ	เป็น ผู้ประกันตนตามทางเลือกที่ 2, 3, 1+3 และ 2+3 มีเงินเก็บ จำนวน = เงินสมทบที่ปีเป็นเงินออม + ดอกเบี้ยเงินบำนาญชราภาพ หรือเงินบำนาญชราภาพตลอดชีวิต

จ่ายเงินสมทบไปที่

- สำนักงานประกันสังคมทุกแห่งทั่วประเทศ
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพมหานคร) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพฯ)
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพฯ) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพฯ)
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพฯ) สำนักงานประกันสังคมจังหวัด (กรุงเทพฯ)

สอบถามประกันสังคม ☎ โทร. Contact Center 1506

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม. 2556 : ออนไลน์.

2.2.3 กฎกระทรวงแรงงานฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2555) ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

เพื่อให้ความคุ้มครองลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับงานบ้าน

กฎกระทรวงนี้ให้ความคุ้มครองกับผู้ใช้แรงงานรับใช้ในบ้าน 7 ข้อหลัก ดังนี้

- 1) ลูกจ้างต้องมีวันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 2) นายจ้างต้องกำหนดวันหยุดตามประเพณีปีละไม่น้อยกว่า 13 วัน ซึ่งรวมถึงวันแรงงานแห่งชาติด้วย และหากวันหยุดตามประเพณีตรงกับวันหยุดประจำสัปดาห์ให้ลูกจ้างหยุดเป็นวันหยุดชดเชยเพิ่มอีก 1 วัน
- 3) ลูกจ้างที่ทำงานครบ 1 ปี มีสิทธิหยุดพักผ่อนประจำปีหรือลาพักร้อน ปีละไม่เกิน 6 วันทำงาน
- 4) ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยตามที่ป่วยจริงได้ และหากลา 3 วันขึ้นไป นายจ้างสามารถขอใบรับรองแพทย์ยืนยันจากลูกจ้างได้
- 5) กรณีลูกจ้างเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้แก่เด็กโดยตรง
- 6) ลูกจ้างที่ทำงานในวันหยุดต้องได้รับเงินค่าทำงานในวันหยุดด้วย
- 7) ลูกจ้างต้องได้รับค่าจ้างในวันที่ลาป่วยโดยไม่เกิน 30 วันทำงาน หากนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงจะมีโทษตามกฎหมาย เช่น หากนายจ้างไม่กำหนดให้มีวันหยุดประจำสัปดาห์ หรือไม่ให้ค่าจ้างคนรับใช้ในวันที่ลาป่วย จะมีโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท และหากนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้คนรับใช้ที่ทำงานในวันหยุดมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2.4 ประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานสำหรับแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2556

เพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานนอกระบบให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของแรงงานนอกระบบไม่ให้ได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย และเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินการและส่งเสริมด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี เช่นเดียวกับการคุ้มครองแรงงานในระบบตามกฎหมายว่าด้วย ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of life)

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO / The WHOQOL Group. 1995) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมในเวลานั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น

2.3.2 องค์ประกอบด้านการวัดคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบด้านการวัดคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้

1) ด้านร่างกาย (Physical domain) คือ การรับรู้สภาพร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น ความสมบูรณ์ของร่างกาย ความเจ็บปวดทางร่างกาย ความสามารถในการทำงาน และการเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนต่าง ๆ เป็นต้น องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตด้านร่างกายสามารถแบ่งออกเป็น 7 ข้อได้ดังนี้

- ความเจ็บปวดและไม่สบายของบุคคล (Pain and discomfort) ประกอบด้วย การรับรู้ถึงความสามารถจัดการ ความกลัว ความกังวล และความเครียดที่เกิดจากความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย

- กำลังและความเมื่อยล้า (Energy and fatigue) ประกอบด้วย กำลังของร่างกาย ความอดทน ความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า มีกำลังเพียงพอต่อการจัดการความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า

- การนอนหลับและการพักผ่อน (Sleep and rest) ประกอบด้วย การนอนหลับพักผ่อนเพียงพอ

- การเคลื่อนไหว (Mobility) ประกอบด้วย ความสามารถในการเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปที่หนึ่งโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นช่วยหรือพึ่งพาผู้อื่น

- กิจกรรมประจำวัน (Activities of daily living) ประกอบด้วย ความสามารถของบุคคลในดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลตนเองและทรัพย์สิน การทำกิจกรรมต่าง ๆ

- การพึ่งพาหรือการรักษาทางแพทย์ (Dependence on medication of treatment) ประกอบด้วย การรับรู้ของบุคคลในการพึ่งพาหรือการได้รับการรักษาทางการแพทย์

- ความสามารถในการทำงาน (Working capacity) ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้กำลังในการทำงาน งานในที่นี้คือกิจกรรมหลักของบุคคล

2) ด้านจิตใจ (Psychological domain) คือ การรับรู้สภาพจิตใจ เช่น ความรู้สึกทางบวกที่คนอื่นมีต่อตนเอง การรับรู้ถึงความภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้ การจัดการความเศร้า เป็นต้น องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตด้านจิตใจสามารถแบ่งออกเป็น 6 ข้อได้ดังนี้

- ความรู้สึกทางบวก (Positive feeling) คือ ประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกทางบวกที่มีต่อตนเอง เช่น ความพอดี ความสงบ ความสุข ความหวัง เป็นต้น

- ความคิด การเรียนรู้ ความจำและสมาธิ (Thinking learning memory and concentration) คือ มุมมองเกี่ยวกับความคิด ความจำ การตัดสินใจ สมาธิและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ

- ความภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) คือ การรับรู้ถึงความรู้สึกที่มีต่อตนเอง อาจจะเป็นความรู้สึกทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่น ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความพึงพอใจในตนเอง การเป็นที่ยอมรับของคนอื่น

- ภาพลักษณ์และลักษณะทั่วไป (Body image and appearance) คือ มุมมองเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของตนเอง

- ความรู้สึกทางลบ (Negative feeling) คือ ความรู้สึกทางลบที่มีต่อตนเอง ได้แก่ เสียใจ หมดหวัง กลัว วิดกกังวล

- จิตวิญญาณ ศาสนา ความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/religion/personal beliefs) คือ ความเชื่อด้านต่าง ๆ ของตนเองที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนอื่น การรับรู้สิ่งต่าง ๆ จากสังคม เป็นต้น องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ข้อได้ดังนี้

- สัมพันธภาพส่วนบุคคล (Personal relationship) คือ การแสดงความรู้สึกที่เป็นมิตร ความปรารถนาดีและความรัก

- การสนับสนุนทางสังคม (Social support) คือ การแสดงความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน ในการแก้ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ

- กิจกรรมทางเพศ (Sexual activity) คือ การแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับความต้องการทางเพศที่สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี การมีโอกาสได้เข้าถึงแหล่งความสะอาดต่าง ๆ รวมถึงการมีโอกาสได้รับข่าวสารหรือฝึกทักษะต่าง ๆ เป็นต้น องค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งออกเป็น 8 ข้อได้ดังนี้

- ความมั่นคงและปลอดภัยทางกายภาพ (Physical safety and security) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต มีอิสระ ไม่ถูกกดขี่หรือถูกกักขัง

- สิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัย (Home environment) คือ ที่อยู่อาศัย คุณภาพของสถานที่อยู่อาศัย ต้องมีความเป็นส่วนตัว มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีคุณภาพ

- แหล่งด้านการเงิน (Financial resource) คือ ความรู้สึกพึงพอใจเกี่ยวกับการเงินและความเพียงพอต่อรายได้

- การบริการด้านสุขภาพและสังคม (Health and social care: availability) คือ ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณภาพของบริการด้านสุขภาพและสังคม

- โอกาสที่จะได้รับข่าวสาร การเรียนรู้และการฝึกฝนทักษะใหม่ (Opportunities for acquiring information and skills) คือ โอกาสและความต้องการของบุคคลที่จะเรียนรู้ทักษะหรือความรู้ใหม่ ๆ

- การมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการใช้เวลาว่างและการพักผ่อนหย่อนใจ (Participation in and opportunities for recreation and leisure) คือ ความสามารถ โอกาส และความสนใจของบุคคลที่มีส่วนร่วมในการใช้เวลาว่างในการทำงานอดิเรก การพักผ่อนหย่อนใจ

- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) คือ ความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่น มลภาวะ ความสวยงามของสิ่งแวดล้อม

- การคมนาคมขนส่ง (Transport) คือ ความสะดวกในการเดินทางของบุคคลที่ใช้ในการเดินทาง เพื่อประกอบกิจธุระได้ตามความต้องการ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2551) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลแต่ละคนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ ได้โดยมีความสุขทางร่างกายและจิตใจ ได้รับการตอบสนองความต้องการทำให้มีการกินดีอยู่ดีเหมาะสมตามสภาพแวดล้อม

2.3.3 สุขภาพกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตนอกจากจะประกอบด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน สุขภาพถือเป็นปัจจัยอีกส่วนหนึ่งในการวัดการมีชีวิตคุณภาพที่ดี การมีสุขภาพที่ดีส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของบุคคลดีตามไปด้วย ดังนั้นการมีสุขภาพที่ดีประกอบไปด้วย

1) สุขภาพทางร่างกาย (Physical Health) หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง ระบบการทำงานต่าง ๆ ภายในร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพักผ่อนที่เพียงพอต่อความต้องการทางร่างกาย

2) สุขภาพจิต (Mental Health) หมายถึง การมีสภาพจิตที่เป็นปกติมีการปรับตัวเข้าได้กับสภาพแวดล้อมหรือสังคมได้เป็นอย่างดี สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี

3) สุขภาพทางสังคม (Social Health) หมายถึง การดำเนินชีวิตในสังคมได้เป็นสุขและสงบสุข สามารถเข้ากับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

2.4.1 ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

การวัดคุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบของดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่สำคัญ จำแนกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1) ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (Objective Well-being) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งไปที่วัตถุประสงค์ รายได้ของชาติหรือครัวเรือนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตัวอย่างตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย ได้แก่ อัตราการอ่านออกเขียนได้ อายุเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ประเภทของที่อยู่อาศัย และค่าครองชีพ

2) ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ ความรู้สึก ทศนคติ และความเข้าใจในระดับบุคคล ตัวชี้วัดนี้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดความสุขและความพึงพอใจของมนุษย์ ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัยสัมพันธ์กับความเข้าใจและทัศนคติในเรื่องของชีวิตที่เป็นสุขทั้งด้านครอบครัว เพื่อน และมาตรฐานความเป็นอยู่ ตัวอย่างตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย ได้แก่ ตัวชี้วัดเรื่องของการประสบความสำเร็จ ความปลอดภัย ความสนุกสนาน รวมถึงชีวิตการทำงานและครอบครัว ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัยอยู่บนพื้นฐานของแบบสอบถามที่อยู่ในรูปของการให้คะแนนความพึงพอใจ การประเมินความพึงพอใจและสภาพชีวิต

Hass (1999) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตควรเป็นการวัดในด้านอัตวิสัย ซึ่งจะครอบคลุมมิติด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สังคมและปัญญา นอกจากนี้เพื่อให้ครอบคลุมคุณภาพชีวิต ควรนำด้านภาวะวิสัย มาใช้ร่วมในการวัดคุณภาพชีวิตในกรณีที่การวัดด้านอัตวิสัย ไม่สามารถดำเนินการวัดได้อย่างครบถ้วน

2.4.2 ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI)

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ใช้วัดระดับการพัฒนามนุษย์ซึ่งถูกนำไปใช้ในการวัดระดับคุณภาพชีวิต ถูกคิดค้นโดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดีย เมื่อปี ค.ศ. 1990 ปัจจุบันสหประชาชาติ (United Nations) ได้นำดัชนีการพัฒนามนุษย์ไปใช้เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ภายใต้โครงการ United Nations Development Program ดัชนีการพัฒนามนุษย์สามารถวัดระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ 3 ด้าน

- 1) ด้านสุขภาพ (Long and Health Life) คือ ความคาดหวังในการคงชีพเมื่อแรกเกิด
- 2) ด้านการศึกษา (Education) คือ จำนวนปีที่เฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาและจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา
- 3) ด้านมาตรฐานการครองชีพ (A Decent Standard of Living) คือ รายได้ประชาชาติมวลรวมต่อบุคคล หรือ GNP (Gross National Income per Capita)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working life)

2.5.1 คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of working life)

Swamy (2013) ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึงความรู้สึกพึงพอใจที่มีความแตกต่างกันไปตาม

มิติการรับรู้ของแต่ละคน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน การมีส่วนร่วมในการทำงาน แรงจูงใจ สุขภาพ ความปลอดภัย ความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคงในงาน การพัฒนาความสามารถ และความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบ 9 องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่

- 1) สภาพแวดล้อมการทำงาน
- 2) บรรยากาศและวัฒนธรรมภายในองค์กร
- 3) ความสัมพันธ์และความร่วมมือ
- 4) การฝึกอบรมและการพัฒนา
- 5) ผลตอบแทนและรางวัล
- 6) สิ่งอำนวยความสะดวก
- 7) ความพึงพอใจและความมั่นคงในงาน
- 8) มีอิสระในการทำงาน
- 9) ความเพียงพอของทรัพยากร

Davis (1977. อ้างถึงใน ชัยอนันต์ ริชีวะ. 2544) ได้ให้นิยามคุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง คุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อมโดยส่วนรวมในการทำงานของเขา และเน้นมิติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

Walton (1973. อ้างถึงใน ลัดดา บุญมาเลิศ. 2543) ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตการทำงาน ออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

- 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ คือ การที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับค่าจ้าง เงินเดือน และผลตอบแทนอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมเมื่อเทียบกับงานอื่น ๆ
- 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและปลอดภัย คือ การปฏิบัติงานหรือทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงอันตรายและให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกสบายขึ้น
- 3) การพัฒนาความสามารถของบุคคล คือ งานที่ทำอยู่มีการเปิดโอกาสให้พัฒนาทักษะ ความสามารถและความรู้
- 4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน คือ ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโต และงานมีความมั่นคง
- 5) บูรณาการทางสังคม คือ งานที่ปฏิบัติอยู่นั้นมีการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
- 6) ลักษณะงานที่ทำตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมาย คือ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในองค์กรต้องเคารพชีวิตส่วนตัวของแต่ละคน ความเป็นธรรมในการจ่ายผลตอบแทน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เคารพสิทธิส่วนบุคคล

7) ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับด้านอื่น ๆ คือ เวลาการทำงานและเวลาในการพักผ่อนมีความสมดุลกัน ไม่หนักไปทางด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไป

8) ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม คือ การที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้สึกและยอมรับว่าองค์กรที่ตนทำงานอยู่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

การสร้างความพึงพอใจในการทำงานได้มีการคิดแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคู่ของ Frederic Herzberg ได้กำหนดปัจจัยในการทำงานออกเป็น 2 ปัจจัยตามทฤษฎี ดังนี้

1) ปัจจัยจูงใจ (Motivator factors) คือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยตรง (Intrinsic aspects of the job) เป็นปัจจัยที่จูงใจให้บุคคลากรในองค์กรเกิดความพึงพอใจ ได้แก่

- ความสำเร็จของงาน (Achievement)
- ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน (Advancement)
- การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)
- ลักษณะของงาน (Work itself)
- โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of growth)
- ความรับผิดชอบ (Responsibility)

2) ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors)

- การบังคับบัญชา (Supervision)
- นโยบายบริหาร (Policy and administration)
- สภาพการทำงาน (Working Condition)
- ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relation with supervisor)
- ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Relation with subordinates)
- ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Relation with peers)
- ตำแหน่งในบริษัท (Status)
- ความมั่นคงในงาน (Job security)
- เงินเดือน (Salary)
- ชีวิตส่วนตัว (Person life)

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น 2 ปัจจัยแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ได้แก่

1) ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมและเป็นไปตามที่ข้อกำหนดกำหนด

2) ลักษณะงานที่ทำ เช่น งานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทางของตนเอง และต้องไม่มีความเสี่ยงขณะปฏิบัติงาน

3) การติดต่อสื่อสาร (Communication) เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ได้ทันเวลาและตอบสนองความต้องการของบุคลากรขององค์กร

4) สิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ (Benefit) เช่น สวัสดิการการรักษาพยาบาลและ สวัสดิการอื่น ๆ

2.5.2 การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน (Work-Life Balance / Work-Life Effectiveness)

หมายถึง การกำหนดเวลาในการดำเนินชีวิตให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับงาน ครอบครัว สังคม และตนเอง โดยอาศัยหลัก Happy 8 ประการ ดังนี้

- 1) Happy Body หมายถึง การมีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ
- 2) Happy Heart หมายถึง การมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เครียด จิตใจผ่องใส
- 3) Happy Society หมายถึง การได้อยู่ในสังคมที่ดี มีความรักสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันแบ่งปันสิ่งดี ๆ ความรู้สึกดี ๆ ให้คนรอบข้าง
- 4) Happy Relax หมายถึง การรู้จักผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ มีมุมสบายในการทำงาน รู้จักยืดหยุ่น บริหารอารมณ์ บริหารเวลา บริหารสังคม อยู่อย่างมีความสุข สามารถดูแลตัวเองได้
- 5) Happy Brain หมายถึง การรู้จักศึกษาหาความรู้ และหมั่นศึกษาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาตนเองตลอดเวลาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีทัศนคติที่เกื้อหนุนต่อการเป็นคนที่มีคุณภาพ
- 6) Happy Soul หมายถึง การมีศรัทธา การมีศาสนา มีความเชื่อ มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต
- 7) Happy Money หมายถึง การรู้จักเก็บเงิน รู้จักใช้เงิน ไม่เป็นหนี้
- 8) Happy Family หมายถึง มีครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง มีเวลาให้กันและกัน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

สุภัทรา ผอผน (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในกรุงเทพมหานคร โดยการใช้แบบสอบถามขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการค้าแผงลอยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอย ได้แก่ อายุ สิทธิในการรักษาพยาบาล พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพในกลุ่มเพื่อน ผู้ประกอบการค้าและการรับรู้นโยบายการส่งเสริมแรงงานนอกระบบ โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรนี้สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 67.10

ศุภกิจ วรรณรัตน์ (2555) ศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 65.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ รายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว ทั้ง 3 ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

พัชรี หล้าแหล่ง (2556) ศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ อายุ ศาสนา รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระดับการศึกษา และลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิต จากการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ทำให้พบตัวแปรอิสระเพียงตัวเดียวที่มีประสิทธิภาพในการทำนายคุณภาพชีวิต ได้แก่ ศาสนาที่นับถือ ซึ่งสามารถร่วมทำนายคุณภาพชีวิตได้ ร้อยละ 22.0

จารุวรรณ มณีราช (2555) ศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้นำออกเป็น 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มการผลิต กลุ่มการค้า กลุ่มบริการการขนส่ง และกลุ่มกิจกรรมภาคครอบครัว ใช้แบบสอบถามวัดระดับในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพและด้านจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตระดับที่ดี ได้แก่ ด้านจิตใจและด้านทัศนคติ รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในกลุ่มผู้ที่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางและสูง มีความแตกต่างกันในปัจจัยด้านสังคมและด้านสุขภาพ

กุสุมา โกศล (2555) ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : กรณีศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร

ศุภรทิพย์ นิลารักษ์ (2557) ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่จังหวัดตราด เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่จังหวัดตราด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อปี ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และผลการทดสอบความแตกต่าง พบว่า เพศ ระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้คุณภาพชีวิตมีระดับที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน ส่งผลให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ฉัตรปารี อยู่เย็น (2556) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านความปลอดภัยมีระดับคุณภาพชีวิตสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านการทำงาน ด้านปัญญาและจิตวิญญาณ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านคมนาคมและการสื่อสาร ด้านรายได้ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานของผู้ที่มีข้อมูลพื้นฐานที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประเภทที่พักอาศัย รายได้จากการประกอบอาชีพโดยเฉลี่ยต่อวันและต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ ประเภทป่วยทะเบียน พื้นที่ ๆ ประกอบอาชีพ ที่มีความแตกต่างกันทำให้ระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อัมพร ไทยขำ (2553) ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร: กรณีศึกษาเกษตรกรปลูกไม้ยูคาลิปตัส ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านภาวะทางเศรษฐกิจ สุขภาพ ชีวิตครอบครัวและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร : กรณีศึกษาเกษตรกรปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ได้มีการทำการศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทยโดยรวมส่วนใหญ่ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ปัจจัยที่พบว่ามีผลต่อระดับของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (สุภัทรา ฝอฝน. 2557 ; ศุภกิจ วรรณรัตน์. 2555 ; พิชรี หล้าแหล่ง. 2556 ; กุสุมา โกศล. 2555) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาเฉลี่ย ลักษณะของครอบครัว รายได้ และลักษณะการประกอบอาชีพ นอกจากปัจจัยส่วนบุคคลแล้วยังมีปัจจัยในด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ เช่น ลักษณะการถือครองที่ดินที่แตกต่างกันของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในภาคใต้ส่งผลให้ระดับของคุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกัน (พิชรี หล้าแหล่ง. 2556) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพครอบครัวและสัมพันธภาพในกลุ่มเพื่อนผู้ประกอบการค้ามีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในเขตกรุงเทพมหานคร (สุภัทรา ฝอฝน. 2557) ถึงแม้ว่าการสำรวจคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทยโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง แต่การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในบางพื้นที่กลับมีผลของการสำรวจคุณภาพชีวิตที่แตกต่างออกไปในบางพื้นที่

ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่นั้นมีระดับคุณภาพชีวิตที่สูง เช่น คุณภาพชีวิตเกษตรกรที่ปลูกยูคาลิปตัส ในภาคตะวันออก (อัมพร ไทยชา. 2552) โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่สูงได้แก่ ด้านภาวะเศรษฐกิจ ด้านภาวะสุขภาพและด้านคุณภาพชีวิตครอบครัว เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง

2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานแรงงานนอกระบบ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันทรัพยากรมนุษย์ (2550) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานนอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ขับขี่มอเตอร์ไซด์รับจ้างและผู้ค้าขายตลาดนัด ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม คือ ผู้ขับขี่มอเตอร์ไซด์รับจ้างและผู้ค้าขายตลาดนัดมีระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในระดับคุณภาพชีวิตที่มีระดับปัญหามากที่สุด คือ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความต้องการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ต้องการให้รัฐจัดสถานที่ประกอบอาชีพให้และต้องการให้รัฐจัดหาอาชีพใหม่ให้ สำหรับความต้องการทางด้านสวัสดิการทั่วไป เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย การรักษาพยาบาลฟรี เงินกู้เพื่อการลงทุนดอกเบี้ยต่ำ และเงินสงเคราะห์บุตร

ธนวัฒน์ รื่นวงศ์ (2553) ศึกษาคุณภาพชีวิตและสภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบ : การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า แรงงานนอกระบบกลุ่มนี้มีสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับแรงงานในระบบ ได้แก่ จำนวนชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าและมีการทำงานตลอดทั้งสัปดาห์โดยไม่มีวันหยุด ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานวิธีที่ใช้ในการรักษาพยาบาลโดยการซื้อยามารับประทานเอง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่เหมาะสม เช่น การได้รับมลพิษทางอากาศและการได้รับสารเคมี แรงงานนอกระบบไม่ได้เป็นผู้ประกันตนจึงไม่สามารถทำการรักษาหรือตรวจสุขภาพได้ เช่นเดียวกับแรงงานในระบบ ทำให้ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลที่สูง ดังนั้น การให้ความสำคัญให้แรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครองจากระบบการประกันสังคมถือเป็นสิ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานนอกระบบให้ดีขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยสังคม (มีนาคม 2551) ได้ทำการศึกษา ระบบคุ้มครองและสร้างความมั่นคงสำหรับแรงงานนอกระบบ (The Protection and Security System for Informal Labor) จากการศึกษาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่แรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างประสบปัญหามีดังนี้ ปัญหาค่าตอบแทนน้อย ปัญหางานหนัก งานไม่ต่อเนื่อง และไม่ได้รับสวัสดิการจากการทำงาน และเมื่อให้กลุ่มตัวอย่างระบุความสำคัญของปัญหาที่มากที่สุด คือ ปัญหาค่าตอบแทนน้อย นอกจากนี้เมื่อสอบถามถึงปัญหาทั่วไป พบว่า ปัญหาการขาดแคลนเงินออมยังเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบมากที่สุดอีกด้วย ส่วนผลการสอบถามความต้องการที่ต้องการให้ทางภาครัฐช่วยเหลือและคุ้มครอง คือ สิทธิการได้รับเงินทดแทนเมื่อประสบอันตราย สิทธิการได้รับค่าทดแทนเมื่อทุพพลภาพ

สิทธิได้รับค่าฟื้นฟูสมรรถภาพ และสิทธิได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับการกำหนดราคา รวมถึงความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุน เพื่อให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพที่ดี

ปรียา ปรงคำมา (2554) ศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวและความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านกายภาพและด้านแหล่งประโยชน์สนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านจิตอารมณ์ จิตวิญญาณ และด้านการทำหน้าที่ครอบครัวอยู่ในระดับดี ความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหลกับคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กันด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรัณย์ วิสเพ็ญ (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานร้านอาหารในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานร้านอาหารต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ อายุ ซึ่งพบว่า อายุน้อยกว่า 20 ปี จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานมากกว่ากลุ่มคนที่อายุ 20-30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป ส่วนสถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มสถานภาพโสดมีคุณภาพชีวิตการทำงานมากกว่ากลุ่มสถานภาพสมรส และหย่า/แยก ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานร้านอาหาร ได้แก่ อายุ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม

ชลภััสสรณ์ สิทธิรงค์ชัย (2558) ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานขับรถสองแถวโดยสารประจำทางในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงาน ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานขับรถสองแถวโดยสารประจำทางในจังหวัดสมุทรสาครที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า มี 5 องค์ประกอบซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ การยอมรับทางสังคม ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มาตรฐานการครองชีพ ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวและโอกาสในการพัฒนาความสามารถของบุคคล

กชพรรณ หนูชนะ (2557) ศึกษาความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงานของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงานของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบอาชีพขับรถแท็กซี่และขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน เนื่องจากท่าทางการทำงาน รongลงมาคือฝุ่น ละออง โดยพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของทั้งสองอาชีพไม่แตกต่างกัน กลุ่มผู้ประกอบอาชีพช่างเสริมสวย มีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมการทำงานจากท่าทางการทำงาน และการใช้สารเคมี กลุ่มผู้ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า มีความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมการทำงาน

จากท่าทางการทำงานและฝุ่นละอองจากเส้นใยผ้า จากการศึกษาทำให้พบว่า แร่งงานนอกระบบมีความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงาน ทำให้แร่งงานนอกระบบต้องการการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตามลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน

การศึกษาคุนภาพชีวิตการทำงานในประเทศไทยได้มีผู้ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุนภาพชีวิตการทำงาน ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุนภาพชีวิตการทำงาน ปัญหาจากการทำงาน เพราะคุนภาพชีวิตในการทำงานก็ถือเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่จะส่งผลต่อคุนภาพชีวิตโดยรวมอีกด้วย จากที่ได้มีการทำการสำรวจและศึกษาวิจัย ทำให้พบว่า คุนภาพชีวิตการทำงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุนภาพชีวิตการทำงานมากที่สุด คือ ความไม่มั่นคงทางรายได้ และความมั่นคงในอาชีพ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันทรัพยากรมนุษย์. 2550 ; ศรัณย์ วิสเพ็ญ. 2555 ; พิทยา สุขจินดา. 2556 ; ธิดารัตน์ ประทุมทอง. 2554) นอกจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุนภาพชีวิตของแร่งงานนอกระบบยังมีผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวแร่งงานนอกระบบในประเด็นอื่น ๆ ที่สนใจอีก เช่น การสำรวจปัญหาที่แร่งงานนอกระบบประสบปัญหา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถาบันวิจัยสังคม. 2551 ; ธนวัฒน์ รื่นวงศ์. 2552) ศึกษากระบวนการคุ้มครองและสร้างความมั่นคงสำหรับแร่งงานนอกระบบ พบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาค่าตอบแทนน้อย ปัญหางานหนักงานไม่ต่อเนื่อง ไม่มีสวัสดิการและสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ทำการศึกษากวาระสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและสถานะสุขภาพของแร่งงานนอกระบบ ทำให้พบว่า แร่งงานนอกระบบแต่ละอาชีพมีความเสี่ยงในการทำงานที่แตกต่างกันและยังต้องการการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมตามลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน

2.7 แบบสอบถามและเครื่องมือวัดคุนภาพชีวิต

แบบสอบถามวัดคุนภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI)

เป็นเครื่องมือชี้วัดที่ได้รับการพัฒนามาจากเครื่องมือชี้วัดคุนภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 100 ข้อ โดยมีการเลือกคำถามจากแต่ละหมวดใน 24 หมวด มาเพียง 1 ข้อ รวมกับคำถามที่เป็นคุนภาพชีวิตและความสุขทั่วไปโดยรวมอีก 2 ข้อ ทำการทบทวนและปรับปรุงภาษาในเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษาก่อนนำมาทดสอบความเข้าใจภาษากับคนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน นำมาทำการปรับปรุงทดสอบซ้ำอยู่ 3 รอบ การศึกษาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยมีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.8406 ค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.6515 เมื่อเอามาเปรียบเทียบกับเครื่องมือวัดคุนภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 100 ข้อ ฉบับที่แปลเป็นภาษาไทย ที่ทางองค์การอนามัยโลกยอมรับอย่างเป็นทางการ

เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ประกอบด้วยคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวิสัย (Objective) และแบบอัตวิสัย (Subject) องค์ประกอบในเครื่องมือชี้วัดประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านร่างกาย (Physical domain) 2) ด้านจิตใจ (Psychological) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2541) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด วัดอุปสงค์ของการศึกษาครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบของเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตทั้งสองชุด โดยการทบทวนและปรับปรุงภาษาของเครื่องมือชี้วัดแล้วนำไปทดสอบความเข้าใจภาษากับคนที่มีพื้นฐานต่างกัน ทดสอบซ้ำเป็นระยะเวลา 3 อาทิตย์โดยเว้นระยะห่าง 1 อาทิตย์ ผลการศึกษาพบว่าเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 26 ข้อ มีขนาดที่สั้นกว่า ใช้ง่ายกว่า เหมาะสมกับการนำไปใช้สำรวจ ข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องทำการเก็บซ้ำสองครั้งด้วยแบบทดสอบสองชนิด และถ้านำไปใช้กับผู้สูงอายุและเด็กอาจได้ค่าความถูกต้องของเครื่องมือเปลี่ยนไปได้

แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 26 ข้อ โดยสามารถจำแนกตามองค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านสุขภาพกาย จำนวน 7 ข้อ
2. องค์ประกอบด้านจิตใจ จำนวน 6 ข้อ
3. องค์ประกอบด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม จำนวน 3 ข้อ
4. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ

รวมข้อคำถามทั้ง 4 องค์ประกอบ จำนวน 24 ข้อ อีก 2 ข้อ คือคำถามที่เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพชีวิตมีระดับคะแนนตั้งแต่ 26-130 คะแนน สามารถแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ได้ดังนี้

26-60 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี
61-95 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
96-130 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตที่ดี

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพชีวิตแยกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิตระดับ	คุณภาพชีวิต
	ที่ไม่ดี	ปานกลาง	ที่ดี
องค์ประกอบด้านสุขภาพกาย	7-16	17-26	27-35
องค์ประกอบด้านจิตใจ	6-14	15-22	23-30
องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3-7	8-11	12-15
องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม	8-18	19-29	30-40
คุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม	26-60	61-95	96-130

แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต SF-36 (Short Form Health Survey-36) คือแบบสอบถามที่วัดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพที่ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นโดย The Medical Outcome Trust ของประเทศสหรัฐอเมริกาแบบสอบถาม SF-36 ได้รับการทดสอบแล้วได้มาตรฐานหลาย ๆ ประเทศมากกว่า 10 ประเทศได้นำแบบสอบถามไปใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ เนื้อหาในแบบสอบถามมีความสั้นและเข้าใจง่ายสามารถวัดระดับสุขภาพทางกาย (Physical Health) สุขภาพจิตใจ (Mental Health) และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมด้านสังคม (Social Functioning) ซึ่งสามารถใช้กับกลุ่มคนทั่วไปหรือผู้ป่วยโรคต่าง ๆ ได้ แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต SF-36 ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 35 ข้อและคำถามอิสระ 1 ข้อ แบ่งเป็น 8 มิติ ได้ดังนี้

- 1) ด้านบทบาทที่ถูกจำกัดเนื่องจากสุขภาพทางกาย (Role limitations due to Physical Problems)
- 2) ด้านความเจ็บปวด (Bodily Pain)
- 3) ด้านสุขภาพทั่วไป (General Health Perceptions)
- 4) ด้านการทำหน้าที่ทางสังคม (Social Functioning)
- 5) ด้านพลังงาน (Vitality)
- 6) ด้านบทบาทที่ถูกจำกัดเนื่องจากปัญหาทางด้านอารมณ์ (Role limitations due to Emotional Problems)
- 7) ด้านสุขภาพจิตทั่วไป (General Mental Health)
- 8) คำถามเปรียบเทียบสุขภาพ (Reported Health Transition)

ตัวเลือกในการตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบ Likert Scale ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0 – 100 ระดับคะแนนที่สูงหมายถึงคุณภาพชีวิตที่ดี

วัชร เลอमानกุล และปารณีย์ มีแต่้ม (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต SF-36 ภาษาไทยฉบับแปลใหม่ เพื่อแปลแบบสอบถามใหม่อีกครั้งและทำการทดสอบ

ความตรงตามโครงสร้างและความเที่ยงภายใน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นคนทั่วไป จำนวน 448 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ความตรงตามโครงสร้างและความเที่ยงภายในด้วยสัมประสิทธิ์ครอนบาคัลฟา ผลการวิเคราะห์พบว่า มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ต่ำ ร้อยละ 1.20 ในมิติของ Mental Health เป็นมิติที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์สูงที่สุด การวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบสอบถามฉบับใหม่มีรูปแบบที่ใกล้เคียงฉบับเดิม ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามฉบับใหม่สูงกว่า 0.7 ในทุกมิติ ดังนั้นแบบสอบถามฉบับใหม่มีคุณสมบัติความเที่ยงที่ดีและมีความตรงส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ได้กำหนดกรอบแนวคิดขึ้นโดยอาศัยแนวคิดองค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตองค์การอนามัยโลก (WHO) เพื่อนำมากำหนดคำถามในแบบสอบถาม สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 ระดับการศึกษา
 - 1.4 สถานภาพสมรส
 - 1.5 ลักษณะการประกอบอาชีพ
 - 1.6 รายได้
 - 1.7 ภาระที่ต้องรับผิดชอบ
 - 1.8 การจัดทำบัญชีครัวเรือน
 - 1.9 การเลือกใช้ความคุ้มครองทางสังคม
2. ปัจจัยด้านสุขภาพ (Health)
 - 2.1 สุขภาพกาย (Physical Health)
 - 2.2 สุขภาพจิต (Mental Health)
3. ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ (Standard Living)
 - 3.1 ความมั่นคงในการดำรงชีวิต
 - 3.2 ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย
 - 3.3 ความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

4. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม (Social Relationship)

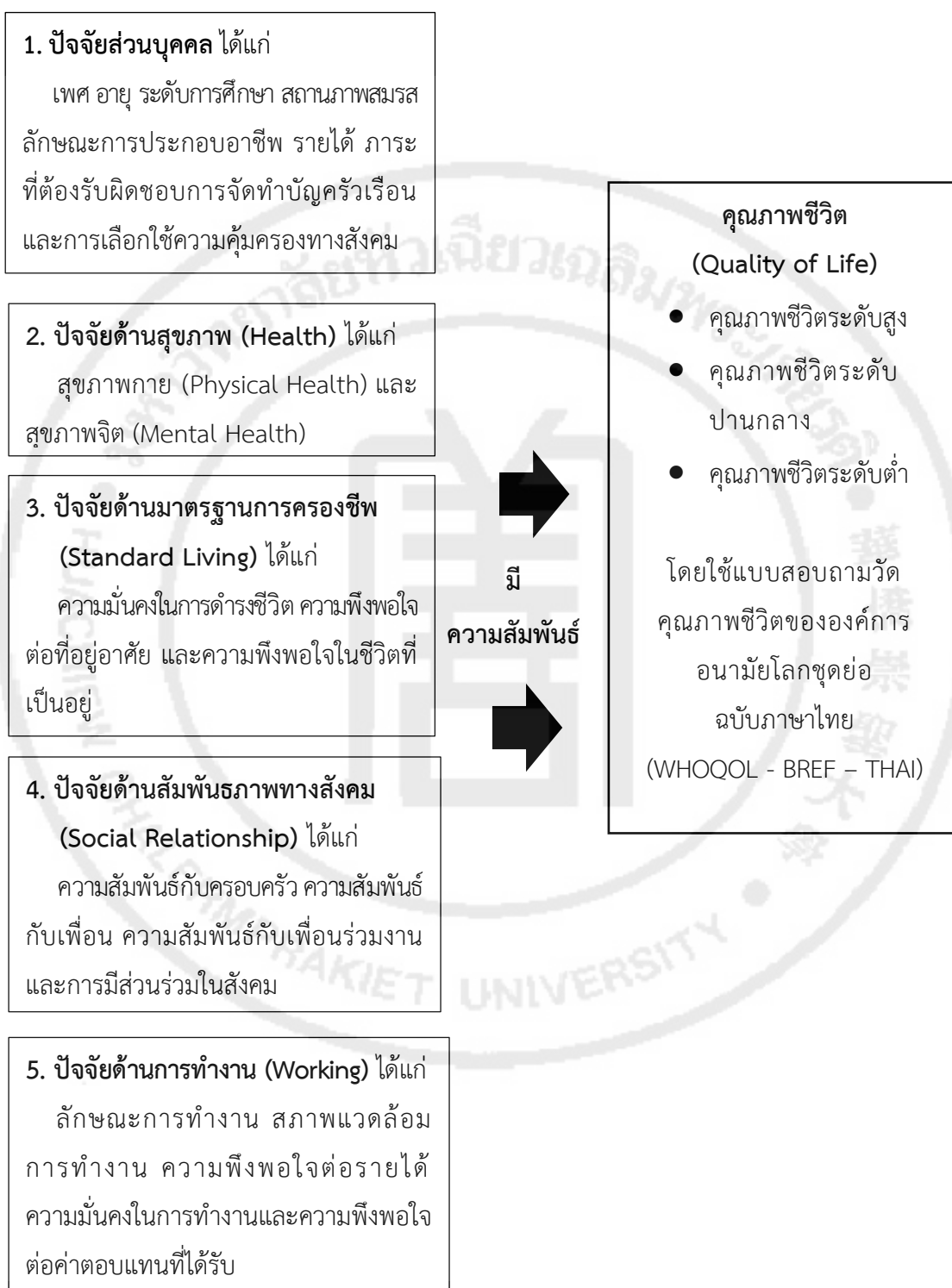
- 4.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว
- 4.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อน
- 4.3 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- 4.4 การมีส่วนร่วมในสังคม

5. ปัจจัยด้านชีวิตการทำงาน (Working Life)

- 5.1 ลักษณะการทำงาน
- 5.2 สภาพแวดล้อมการทำงาน
- 5.3 ความพึงพอใจต่อรายได้
- 5.4 ความมั่นคงในการทำงาน
- 5.5 ความพึงพอใจต่อค่าตอบแทนที่ได้รับ

เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ จากกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้นสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 16 กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Research) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในเขตพื้นที่ลาดกระบัง เขตประเวศ และเขตวังทองหลาง โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แรงงานนอกระบบใน 3 พื้นที่ ได้แก่ เขตประเวศ เขตลาดกระบังและเขตวังทองหลาง ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาสุขภาพจิต ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือประชากรที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพชีวิตว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ยินดีเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาสุขภาพจิต จำนวน 170 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโรยานมานะ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวนอย่างน้อย 119 คน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่าในสูตร ดังนี้

$$n = \frac{170}{1 + (170)(0.05)^2}$$
$$n = 119$$

เพื่อป้องกันความผิดพลาดของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จึงได้กำหนดการป้องกันความผิดพลาดที่ 25 % ทำให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คิดเป็นจำนวน 150 คน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) จากประชากรซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบที่เข้าร่วมโครงการกับกรมสุขภาพจิตจาก 3 พื้นที่ และทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบบังเอิญสุ่ม (Conventional Sampling) จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวน 150 คน จากพื้นที่เขตประเวศ จำนวน 50 คน เขตลาดกระบัง จำนวน 50 คน และเขตวังทองหลาง จำนวน 50 คน

สืบเนื่องจากพื้นที่ 3 พื้นที่ ได้แก่ เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง เป็นพื้นที่ที่ยินดีเข้าร่วมโครงการสร้างเสริมสุขภาพจิตของกรมสุขภาพจิต มีจำนวนแรงงานนอกระบบในโครงการ 170 คน จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญสุ่ม (Conventional Sampling) จนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวน 150 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อวัดคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม ดังนี้

- 1) ชื่อ-นามสกุล
- 2) เขตพื้นที่ที่อาศัย
- 3) ช่องทางการติดต่อสื่อสาร
- 4) เพศ
- 5) อายุ
- 6) ระดับการศึกษาสูงสุด
- 7) สถานภาพสมรส
- 8) ลักษณะการประกอบอาชีพ
- 9) รายได้ต่อเดือน
- 10) ภาระที่ต้องรับผิดชอบ (รายจ่าย)
- 11) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว (ครัวเรือน)
- 12) กรณีที่ท่านเจ็บป่วย ท่านเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพแบบใด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยข้อคำถามแต่ละด้าน ดังนี้

- 1) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ จำนวน 9 ข้อ ได้แก่
 - 1.1) สุขภาพกาย จำนวน 4 ข้อ
 - 1.2) สุขภาพจิต จำนวน 5 ข้อ
- 2) คุณภาพชีวิตด้านมาตรฐานการครองชีพ จำนวน 8 ข้อ
- 3) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม จำนวน 9 ข้อ
- 4) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน จำนวน 8 ข้อ

แบบสอบถามในส่วนที่ 2 มีเกณฑ์กำหนดในการให้ค่าน้ำหนักของคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์กำหนดในการให้ค่าน้ำหนักคะแนน

ระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิต	ค่าน้ำหนักของระดับคะแนน
ไม่เลย	1
เล็กน้อย	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

เกณฑ์ในการแบ่งช่วงคะแนนระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เกณฑ์ในการแปลความหมายเพื่อกำหนดระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง กำหนดเป็นช่วงค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์ในการแปลความหมายเพื่อกำหนดระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิต

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
1.00 – 1.80	ไม่เลย
1.81 – 2.60	เล็กน้อย
2.61 – 3.40	ปานกลาง
3.41 – 4.20	มาก
4.21 – 5.00	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL - BREF - THAI)

ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 26 ข้อ โดยสามารถจำแนกตามองค์ประกอบการวัดคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านสุขภาพกาย	จำนวน 7 ข้อ
2) องค์ประกอบด้านจิตใจ	จำนวน 6 ข้อ
3) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม	จำนวน 3 ข้อ
4) องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน 8 ข้อ

รวมข้อคำถามทั้ง 4 องค์ประกอบ จำนวน 24 ข้อ อีก 2 ข้อ คือคำถามที่เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม ซึ่งไม่ได้รวมอยู่ในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

เกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพชีวิตมีระดับคะแนนตั้งแต่ 26-130 คะแนน สามารถแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ได้ดังนี้

26-60 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี
61-95 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
96-130 คะแนน	หมายถึง	ระดับคุณภาพชีวิตที่ดี

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

โดยแบบสอบถามผ่านการพิจารณาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คือการตรวจสอบเครื่องมือว่ามีความเป็นตัวแทนหรือครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ พิจารณาจากตารางการวิเคราะห์เนื้อหาหรือตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กับจุดประสงค์ที่กำหนด โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ที่มีเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

1	หมายถึง	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
0	หมายถึง	เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
-1	หมายถึง	เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

จากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรของ Rovinelli และ Hambleton

สูตรคำนวณ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยพบว่าแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือวิจัยมีค่า IOC เท่ากับ 0.977 เกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของข้อคำถามที่ได้จากการคำนวณจากสูตรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ข้อคำถามข้อนั้นนำไปใช้ได้ แต่ถ้า ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาปรับข้อคำถามนั้น จากนั้นจึงนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับแรงงานนอกระบบ จำนวน 39 คน ที่มีลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของคอร์นบาร์ค (Coefficient of Reliability) มากกว่า 0.7 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของคอร์นบาร์ค (Cronbach's Alpha)

ตัวแปร	ค่าความเชื่อมั่นคอร์นบาร์ค (Cronbach's Alpha)
1. ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิต แรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง	0.755
2. ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์ ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง	0.784
3. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์ ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง	0.773
4. ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์ต่อ คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง	0.754

3.3 สถิติวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Program R สำหรับ Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติบรรยาย (Descriptive statistic)

1.1 การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution)

1.2 ร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเปรียบเทียบ (Inferential statistics) โดยนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตั้งแต่ตัวแปร 2 ตัวแปรขึ้นไป ได้แก่

2.1 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เป็นวิธีการใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือข้อมูล 2 ชุด โดยข้อมูล 2 ชุดนั้นต้องอยู่ในรูปของข้อมูลในมาตราอัตราภาคส่วน

2.2 การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test: X^2 -test) เป็นวิธีการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่อยู่ในรูปนามบัญญัติ (Nominal scale) หรือในรูปของข้อมูลระดับอันดับ (Ordinal scale)

ซึ่งไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่สามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ได้ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เหมาะสำหรับทดสอบประชากรเพียงกลุ่มเดียวหรือทดสอบความแตกต่างระหว่างสัดส่วนของสิ่งที่สนใจจากประชากร 2 กลุ่มเท่านั้น

2.3 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์สถิติเชิงคุณภาพ (Qualitative Statistical Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่สามารถอธิบายตัวแปรตาม ซึ่งมีประเด็นที่จะทำการศึกษา ดังนี้

- ตัวแปรอิสระใดบ้างที่ใช้อธิบายโอกาสเกิดเหตุการณ์หรือไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจตามตัวแปรตาม พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัว
- เพื่อทำนายโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจจากสมการโลจิสติกที่เหมาะสม โดยเลือกตัวแปรที่เหมาะสมเพื่อให้เปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องในการทำนายมีค่าสูงสุด

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นตัวแปรที่อ้างอิงและได้แนวความคิดมาจากการวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO BREIF-THAI) และการวัดดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI : Human Development Index)

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบไปด้วย

- 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เขตพื้นที่ที่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ ภาระที่ต้องรับผิดชอบ (รายจ่าย) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (บัญชีครัวเรือน) การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ
- 1.2 ปัจจัยด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต
- 1.3 ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ (Standard Living)
- 1.4 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม (Social Relationship)
- 1.5 ปัจจัยด้านการทำงาน (Work)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ระดับคุณภาพชีวิตที่แปรผันตามตัวแปรอิสระที่ใช้กำหนดระดับของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตกรุงเทพมหานครสามารถจำแนกตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิต เป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1 องค์ประกอบด้านร่างกาย (Physical domain)
- 2.2 องค์ประกอบด้านจิตใจ (Psychological domain)
- 2.3 องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationship)
- 2.4 องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

แบบสอบถามคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย จำนวน 26 ข้อ ที่ได้กำหนดการแปลผลของระดับการให้คะแนนในแต่ละปัจจัยเอาไว้ 3 ระดับดังนี้

1. คุณภาพชีวิตระดับสูง
2. คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
3. คุณภาพชีวิตระดับต่ำ

3.5 จริยธรรมการวิจัย (Ethical Consideration)

การศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลในมนุษย์จึงต้องผ่านการพิจารณา โครงร่าง รายละเอียดการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย และได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เลขที่ อ.385/2559 เพื่อที่จะปกป้องสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยโดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยต้องอธิบายถึงวัตถุประสงค์ขั้นตอนการเก็บรวบรวม ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ข้อมูลและคุณสมบัติของผู้วิจัยจะถูกนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย
2. ผู้วิจัยต้องชี้แจงกับผู้เข้าร่วมการวิจัยว่า การเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยมีการตัดสินใจด้วยตนเอง ปราศจากการขู่บังคับ การชักจูงเกินเหตุและแรงกดดัน เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความเข้าใจถ่องแท้และกระจำจัดแล้ว จึงลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เป็นลายลักษณ์อักษร
3. ผู้วิจัยต้องแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบว่า เมื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้ว หากผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการออกจากกรวิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อกรวิจัย
4. กรณีที่ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่สามารถอ่านเพื่อทำความเข้าใจหรือเขียนเพื่อตอบคำถามในแบบสอบถามได้ให้ผู้วิจัยหรือคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย
5. ข้อมูลที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมวิจัย เช่น แบบสอบถามจะถูกเก็บเป็นความลับ ข้อมูลที่ได้จากผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกเก็บรักษาโดยมีมาตรการในการเก็บรักษาข้อมูลดังนี้ มีการกำหนดรหัสของข้อมูล เก็บในบริเวณที่ปลอดภัย ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น โดยแปลผลในภาพรวม ไม่ระบุรายบุคคลและข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะถูกทำลายทั้งหมดภายใน 1 ปี หลังจากการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Time Line)

กิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินการ																								
	ปี 2558					ปี 2559										ปี 2560									
	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.		
1. ทบทวนวรรณกรรมเพื่อเขียนโครงร่างการวิจัย	←→																								
2. เสนอเค้าโครงร่างการวิจัยเพื่อขออนุมัติการดำเนินการ						←→																			
3. ปรับปรุงโครงร่างวิจัยตามข้อเสนอแนะ						←→																			
4. สร้างเครื่องมือ ทดสอบ และปรับปรุงแบบสอบถามในการวิจัย							←→																		
5. ประสานงาน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง										←→															
6. วิเคราะห์และสรุปรวบรวมข้อมูลการวิจัย												←→													
7. นำเสนอเล่มการวิจัย																		←→							
8. ปรับปรุงแก้ไขเล่มการวิจัย ตามข้อเสนอแนะ																		←→							
9. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์																			←→						

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ
กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัย
แบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Research) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน
ตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผลการวิเคราะห์การสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่
ด้านสุขภาพ ด้านมาตรฐานการครองชีพ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และ ด้านการทำงาน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
ในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
ในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ
แรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ
แรงงานนอกระบบในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ
ในเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

4.5 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดบ้าง
ที่สามารถอธิบายตัวแปรตาม

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์
\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มประชากร
SD	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

p-value	หมายถึง	ค่าความน่าจะเป็นที่คำนวณได้จากค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
R ²	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
χ^2	หมายถึง	ค่าไคสแควร์ (Chi-square)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

	ข้อมูลทั่วไป	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	31.3
หญิง	103	68.7
อายุ (ปี) Mean = 44.24	SD = 1.35	Min = 15, Max = 76
< 20	5	3.3
21 – 40	62	41.3
41 – 60	65	43.4
> 61	18	12.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	60	40.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	36	24.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	22	14.7
ปวช.	11	7.3
ปวส.	5	3.3
อนุปริญญา	3	2.0
ปริญญาตรี	7	4.7
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	2.7
กำลังศึกษา กศน.	2	1.3

ตารางที่ 6 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา
เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

	ข้อมูลทั่วไป	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	33	22.0
แต่งงานแล้ว	84	56.0
หย่าร้าง/หม้าย	25	16.7
แยกกันอยู่	8	5.3
อาชีพ		
รับงานไปทำที่บ้าน	11	7.3
งานผลิตภัณฑ์/งานฝีมือ	5	3.3
ร้านอาหาร	6	4.0
หาบเร่/แผงลอย	25	16.7
ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง	8	5.3
ทำงานบ้าน	8	5.3
ขับรถแท็กซี่รับจ้าง	3	2.0
รับจ้างทั่วไป	58	38.7
นัดแผนไทย	2	1.3
ขับรถขนส่งสาธารณะ	1	0.7
ค้าขาย	19	12.7
ร้านขายของชำ	3	2.0
ขายอาหารที่บ้าน	1	0.7
รายได้	Mean = 11,862.66	SD = 6,620.56
	Min = 700, Max = 45,000	
< 9,000 บาท	68	45.4
9,001 – 15,000 บาท	62	41.3
15,001 – 30,000 บาท	17	11.3
> 30,000 บาท	3	2.0

ตารางที่ 6 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา
เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

	ข้อมูลทั่วไป	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความเพียงพอต่อรายได้		
พอใช้เหลือเก็บ	11	7.3
พอใช้ไม่เหลือเก็บ	67	44.7
ไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้	32	21.3
ไม่พอใช้และมีหนี้	40	26.7
ภาระที่ต้องรับผิดชอบ		
ไม่มี	32	21.3
มี ต้องผ่อนบ้าน	6	4.0
มี ต้องผ่อนรถ	8	5.3
มี ส่งเสียค่าเรียนของลูกหลาน	25	16.7
มี ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล	1	0.7
พ่อแม่-ญาติ		
มี ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูพ่อแม่ - ญาติ	4	2.6
ที่ต่างจังหวัด		
มี ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	10	6.7
มี ค่ารักษาพยาบาลตนเอง	1	0.7
มี การศึกษาต่อของตนเอง	1	0.7
มี ภาระที่ต้องรับผิดชอบมากกว่า	62	41.3
1 ข้อ		
จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว		
(บัญชีครัวเรือน)		
ไม่เคย	87	58.0
เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว	56	37.3
เคย ปัจจุบันยังทำอยู่	7	4.7

ตารางที่ 6 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษา
เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

	ข้อมูลทั่วไป	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ		
การประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง)	113	75.4
สิทธิประกันสังคมตาม ความสมัครใจมาตรา 40	17	11.3
ประกันชีวิตและสุขภาพโดย บริษัทเอกชน	9	6.0
จ่ายค่ารักษาพยาบาลโดย ตนเอง	11	7.3

จากตารางที่ 6 แสดงการแจกแจงความถี่จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน ที่เข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมสุขภาพจิตจาก 3 เขต ได้แก่ เขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ผลการวิเคราะห์ พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 68.7 และเพศชายจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 รองลงมาอยู่ระหว่าง 21-40 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 61 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 ระดับปวช. จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ระดับปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ระดับปวส. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ระดับอนุปริญญา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 และกำลังศึกษากศน. จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

สถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมาคือ โสด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 หย่าร้าง/หม้าย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และแยกกันอยู่ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

ลักษณะการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมาคือ หาบเร่/แผงลอย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ค้าขาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 รับงานไปทำที่บ้าน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ทำงานบ้าน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ร้านอาหาร จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 งานผลิตภัณฑ์/งานฝีมือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ขับรถแท็กซี่รับจ้าง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ร้านขายของชำ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 นวดแผนไทย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ขับรถขนส่งสาธารณะ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 และขายอาหารที่บ้าน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

รายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมาคือ 9,001 - 15,000 บาทต่อเดือน จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 15,001 - 30,000 บาทต่อเดือน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อรายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่ารายได้ต่อเดือน พอใช้ไม่เหลือเก็บ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมามีความรู้สึกว่าไม่พอใช้และมีหนี้ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 ไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 และพอใช้เหลือเก็บ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ตามลำดับ

ภาระที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ มากกว่า 1 ข้อ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมา ไม่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 มี เสียค่าเรียนของลูกหลาน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 มี ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ต้องผ่อนรถ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ต้องผ่อนบ้าน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูพ่อแม่-ญาติที่ต่างจังหวัด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6 ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลพ่อแม่-ญาติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 ค่ารักษาพยาบาลตนเอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 และการศึกษาต่อของตนเอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เคยจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายในครอบครัว จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 และเคย ปัจจุบันยังคงทำอยู่ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพกรณีเจ็บป่วย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกบริการด้านสุขภาพโดยการใช้การประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 75.4 รองลงมาคือ สิทธิประกันสังคมตามความสมัครใจ มาตรา 40 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 จ่ายค่ารักษาพยาบาลตนเอง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 และประกันชีวิตและสุขภาพโดยบริษัทเอกชน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

4.2 ผลการวิเคราะห์การสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผลการสำรวจคุณภาพชีวิตในปัจจุบันแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ปัจจัยด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ฐานนิยม (Mode)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	จำนวน (ร้อยละ)		
				ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
ด้านสุขภาพ (สุขภาพกายและ สุขภาพจิต)	2.04	2.00	0.33	5 (3.3)	133 (88.7)	12 (8.0)
ด้านมาตรฐาน การครองชีพ	1.88	2.00	0.41	22 (14.7)	123 (82.0)	5 (3.3)
ด้านสัมพันธภาพ ทางสังคม	2.20	2.00	0.50	7 (4.7)	105 (70.0)	38 (25.3)
ด้านการทำงาน	2.02	2.00	0.53	19 (12.7)	108 (72.0)	23 (15.3)
ผลรวมทุกด้าน	2.06	2.00	0.37	6 (4.0)	129 (86.0)	15 (10.0)

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 เมื่อจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ด้านสุขภาพ (สุขภาพกายและสุขภาพจิต) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนปัจจัยด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 88.7 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ด้านมาตรฐานการครองชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนกับปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมาอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 และอยู่ในระดับดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

ด้านการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนปัจจัยด้านการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 72.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลางจำแนกตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก

องค์ประกอบ คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ฐาน นิยม (Mode)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	จำนวน (ร้อยละ)		
				ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
ด้านสุขภาพกาย	2.14	2.00	0.34	0 (0.0)	129 (86.0)	21 (14.0)
ด้านสุขภาพจิต	2.36	2.00	0.52	3 (2.0)	89 (59.3)	58 (38.7)
ด้านสัมพันธภาพทาง สังคม	1.96	2.00	0.50	22 (14.6)	112 (74.7)	16 (10.7)
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.16	2.00	0.43	4 (2.7)	118 (78.7)	28 (18.6)
คุณภาพชีวิตโดยรวม	2.20	2.00	0.40	0 (0.0)	120 (80.0)	30 (20.0)

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านดังนี้

ด้านสุขภาพกาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง-ดี

ด้านสุขภาพจิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพจิตอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง-ดี

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมาอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 และอยู่ในระดับดี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.96 ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 78.7 รองลงมาอยู่ในระดับดี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 และอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 ซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง-ดี

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ อายุและรายได้ ที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ตัวแปร		คุณภาพชีวิต	อายุ	รายได้
คุณภาพชีวิต	ค่าสัมประสิทธิ์	1.000		
	p-value			
อายุ	ค่าสัมประสิทธิ์	-0.064	1.000	
	p-value	0.436		
รายได้	ค่าสัมประสิทธิ์	0.187*	0.028	1.000
	p-value	0.022	0.732	

หมายเหตุ * p-value < 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ อายุและรายได้ ที่มีผลต่อคะแนนคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ รายได้ ($r = 0.187$, $p\text{-value} = 0.022$)

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และปัจจัยด้านการทำงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้วยการทดสอบค่า Chi-Square (χ^2) ภายใต้สมมติฐาน

H_0 : ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และปัจจัยด้านการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

H_1 : ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และปัจจัยด้านการทำงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ด้วยการทดสอบค่า Chi-Square (χ^2)

ปัจจัย	ความสัมพันธ์ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต		
	Chi-Square (χ^2)	df	p-value
เพศ	0.380	1	0.538
ระดับการศึกษา	10.959	8	0.137
สถานภาพสมรส	2.137	3	0.544
อาชีพ	10.559	12	0.512
ความเพียงพอต่อรายได้	5.638	3	0.131
ภาระที่ต้องรับผิดชอบ	30.920	9	0.189
การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในครอบครัว (บัญชีครัวเรือน)	0.534	2	0.766
การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ	4.849	3	0.164
ปัจจัยด้านสุขภาพ	10.062*	2	0.004
ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ	15.350*	2	<0.001
ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม	12.899*	2	0.002
ปัจจัยด้านการทำงาน	22.869*	2	<0.001

หมายเหตุ * p-value <0.05

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิต โดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ($\chi^2=0.380$, p-value=0.538) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต ระดับการศึกษา ($\chi^2=10.959$, p-value=0.137) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต สถานภาพสมรส ($\chi^2=2.137$, p-value=0.544) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต อาชีพ ($\chi^2=10.559$, p-value=0.512) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต ความเพียงพอต่อรายได้ ($\chi^2=5.638$, p-value=0.131) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต ภาระที่ต้องรับผิดชอบ ($\chi^2=30.920$, p-value=0.189) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว (บัญชีครัวเรือน) ($\chi^2=0.534$, p-value=0.766) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพชีวิต และการเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ ($\chi^2=4.849$, p-value=0.164) ซึ่งค่า p-value >0.05 แสดงว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

2. ปัจจัยด้านสุขภาพกับคุณภาพชีวิตโดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพ ($\chi^2=10.062$, p-value=0.004) ซึ่งค่า p-value <0.05 แสดงว่า ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพกับคุณภาพชีวิตโดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ($\chi^2=15.350$, p-value <0.001) ซึ่งค่า p-value <0.05 แสดงว่า ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมกับคุณภาพชีวิตโดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\chi^2=12.899$, p-value=0.002) ซึ่งค่า p-value <0.05 แสดงว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัจจัยด้านการทำงานกับคุณภาพชีวิตโดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพ ($\chi^2=22.869$, p-value <0.001) ซึ่งค่า p-value <0.05 แสดงว่า ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 9 และ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ผลการศึกษาสามารถตอบสมมติฐานต่าง ๆ ได้ดังนี้

**สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ :
กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง**

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ได้แก่ รายได้ โดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่ามีค่า $p\text{-value} = 0.022$ ซึ่งค่า $p\text{-value}$ มีค่า < 0.05 จากผลการสำรวจของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบกลุ่ม พบว่า มีรายได้ ต่อเดือน 9,000 บาท และยังพบอีกว่ารายได้ต่อเดือนที่ได้รับพอใช้และไม่เหลือเก็บ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

**สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ :
กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของ แรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่ามีค่า $p\text{-value} = 0.004$ ซึ่งค่า $p\text{-value}$ มีค่า < 0.05 การมีสุขภาพที่ดีส่งผลให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบดีขึ้นตามด้วย ซึ่งการมีสุขภาพที่ดี ประกอบไปด้วยสุขภาพทางร่างกาย หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง การได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ ระบบต่างๆภายในร่างกายทำงานอย่างปกติเต็มประสิทธิภาพ และสุขภาพจิต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีวิธีในการจัดการกับความเครียด มีภาวะและสภาพจิตใจที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

**สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ
แรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์ต่อ คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่ามีค่า $p\text{-value} < 0.05$ ผลการสำรวจ ทำให้พบว่าแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้มีความพึงพอใจต่อมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

**สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของ
แรงงานนอกระบบ: กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อ คุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่ามีค่า $p\text{-value} = 0.002$ ซึ่งค่า $p\text{-value}$ มีค่า < 0.05 ผลการสำรวจของแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ พบว่าสัมพันธภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับครอบครัวซึ่งผลการสำรวจอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะครอบครัวคือสังคมที่อยู่ใกล้กับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับเพื่อนและ การปฏิสัมพันธ์กับสังคม การได้ทำกิจกรรมร่วมกันภายในสังคมทำให้กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ

กลุ่มนี้รู้สึกได้ถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ: กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยด้านการทำงาน มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่ามีค่า p-value <0.05 ปัจจัยด้านการทำงานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย ความมั่นคงในการทำงาน ความเหมาะสมของค่าตอบแทนที่ได้รับ ปริมาณงานที่ทำมีความเหมาะสม ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

4.5 การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่สามารถอธิบายตัวแปรตาม

จากผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรขึ้นไปและได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regressions) ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ระหว่างตัวทำนายคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ตัวทำนาย	Estimate	S.E.	df	p-value
คุณภาพชีวิต (ระดับปานกลาง)	12.236	2.927	1	<0.05
อาชีพ	-0.351	0.104	1	0.001
ภาระที่ต้องรับผิดชอบ	-0.003	0.010	1	0.771
การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ	0.801	0.308	1	0.009
ปัจจัยด้านสุขภาพ	0.132	0.820	1	0.872
ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ	3.256	1.309	1	0.013
ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม	0.610	0.553	1	0.270
ปัจจัยด้านการทำงาน	1.620	0.611	1	0.008

หมายเหตุ $R^2 = 0.439$ *p-value = < 0.05

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ได้แก่ อาชีพ มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.001$) การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.009$) ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.013$) และปัจจัยด้านการทำงาน มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.008$)

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังพบอีกว่า ภาวะที่ต้องรับผิดชอบ ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลในการทำนายคุณภาพชีวิต แม้ว่าจะมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำแต่ต้องนำมาคำนวณด้วยเนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ โดยปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยนี้ คือปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตซึ่งมีความสัมพันธ์กับแบบจำลองการถดถอยโลจิสติก โดยมีค่า Chi-square = 109.979 ($p\text{-value} = 0.793$) และแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกนี้มีความเหมาะสมต่อการทำนายผลคุณภาพชีวิต ซึ่งส่งผลให้ แบบจำลองการถดถอยโลจิสติก (Model Logistic Regression) นี้สามารถทำนายผลของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบได้ถูกต้อง ร้อยละ 43.9

ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยแต่ละปัจจัยมีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคล การเลือกประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อคุณภาพชีวิต การเลือกประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างได้มาก เพียงพอ และเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตประจำวัน การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยด้านสุขภาพ ความพึงพอใจในสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของกลุ่มแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน และปัจจัยด้านการทำงาน การรู้สึกถึงความพึงพอใจในการทำงาน พึงพอใจในรายได้จากการประกอบอาชีพ และความเหมาะสมในการทำงาน ซึ่งตัวแปรทั้งหมด 7 ตัวแปรมีผลต่อการทำนายว่าคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอยู่ในระดับใดและตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อระดับของคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบมากที่สุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แรงงานนอกระบบ ในเขตพื้นที่ลาดกระบัง เขตประเวศ และเขตวังทองหลาง จำนวน 150 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการบังเอิญสุ่ม (Conventional Sampling) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสำรวจ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิต ขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-BREF-THAI) และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 103 คน (ร้อยละ 68.7) อายุ อยู่ระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 65 คน (ร้อยละ 43.4) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 60 คน (ร้อยละ 40.0) สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว จำนวน 84 คน (ร้อยละ 56.0) ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 58 คน (ร้อยละ 38.7) รายได้ต่อเดือนเฉลี่ยเท่ากับ 9,000 บาทต่อเดือน จำนวน 68 คน (ร้อยละ 45.4) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ารายได้ต่อเดือนพอใช้ แต่ไม่เหลือเก็บ จำนวน 67 คน (ร้อยละ 44.7) มีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากกว่า 2 ข้อ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 41.3) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ส่วนใหญ่ไม่เคยจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (บัญชีครัวเรือน) จำนวน 87 คน (ร้อยละ 58.0) และการเลือกใช้บริการด้านสุขภาพกรณีเจ็บป่วย โดยเลือกใช้บริการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) มากที่สุด จำนวน 113 คน (ร้อยละ 75.4) ตามลำดับ

5.1.2 สรุปผลปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

จากผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามสามารถสรุปผลของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยที่อาจมี ผลต่อระดับคุณภาพชีวิต มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการสำรวจปัจจัยด้านสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนน ปัจจัยด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 133 คน (ร้อยละ 88.7)

2) ผลการสำรวจปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับ คะแนนปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 123 คน (ร้อยละ 82.0)

3) ผลการสำรวจปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 105 คน (ร้อยละ 70.0)

4) ผลการสำรวจปัจจัยด้านการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนปัจจัยด้านการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 108 คน (ร้อยละ 72.0)

5.1.3 สรุปผลคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-BREF-THAI)

พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 120 คน (ร้อยละ 80.0) จากแรงงานนอกระบบ 150 คน เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพของระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 129 คน (ร้อยละ 86.0) ด้านสุขภาพจิตของระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 89 คน (ร้อยละ 59.3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคมของระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 112 คน (ร้อยละ 74.7) และด้านสิ่งแวดล้อมของระดับคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 118 คน (ร้อยละ 78.7) ตามลำดับ

5.1.4 สรุปผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคะแนนคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ ($r = 0.187$, $p\text{-value} = 0.022$) ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($X^2 = 10.062$, $p\text{-value} = 0.004$) ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($X^2 = 15.350$, $p\text{-value} < 0.001$) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($X^2 = 12.899$, $p\text{-value} = 0.002$) และปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($X^2 = 22.869$, $p\text{-value} < 0.001$) ตามลำดับ

5.1.5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regressions) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการทำนายระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง มีปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ อาชีพ การเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และปัจจัยด้านการทำงาน โดยผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยนี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตซึ่งมีความสัมพันธ์กับแบบจำลองการถดถอยโลจิสติก มีความเหมาะสมต่อการทำนายผลคุณภาพชีวิตและสามารถทำนายผลของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบได้ถูกต้อง ร้อยละ 43.9

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 41-60 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่รายได้พอใช้ไม่เหลือเก็บ มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ไม่เคยจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (บัญชีครัวเรือน) และเมื่อเวลาเจ็บป่วยเลือกใช้บริการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) เป็นหลักในการรักษาพยาบาล ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่พบมีความคล้ายคลึงกับการศึกษาวิจัยของ สุภัทรา ฝอฝน (2557) พบว่าลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพสมรสแต่งงานแล้ว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-19,999 บาท เมื่อเวลาเจ็บป่วยเลือกใช้บริการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) และมีโรคประจำตัวคือโรคความดันโลหิตสูง จากการเปรียบเทียบของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มทำให้พบลักษณะที่แตกต่างกันคือ ลักษณะของการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อรายได้ ผู้ประกอบการค้าแผงลอยมีรายได้ที่สูงกว่าแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

5.2.1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จารุวรรณ มณีราช (2555) ที่ได้ทำการศึกษาคูณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกระดับคุณภาพชีวิตตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน แต่ละด้านมีคะแนนระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า องค์ประกอบด้านสุขภาพกายมีระดับคะแนนคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางมากที่สุด นั้นหมายความว่า สุขภาพกายมีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่าง เพราะการมีสุขภาพร่างกายที่ดีจะส่งผลให้มีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมาคือองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพทางสังคม และองค์ประกอบด้านสุขภาพจิต

5.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อคุณภาพชีวิต พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.022$) หมายถึง ถ้าแรงงานนอกระบบมีรายได้

ที่มากขึ้นหรือมีความสามารถในการหารายได้ที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ระดับของคุณภาพชีวิตเพิ่มสูงขึ้นด้วย เพราะรายได้คือปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รายได้ที่เพียงพอกับความต้องการของแรงงานนอกระบบอยู่ในระดับที่เหมาะสมก็ส่งผลให้มีระดับคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย นอกจากนี้จากการศึกษายังพบอีกว่า เนื่องจากแรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกว่ารายได้ที่ตนเองได้รับพอใช้และไม่เหลือเก็บ และยังมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก โดยเฉพาะภาระที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสียค่าเรียนของลูกหลานและค่าใช้จ่ายภายในบ้านมากที่สุดอาจจะทำให้มีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ศุภกิจ วรรณรัตน์ (2555) พบว่า รายได้ คือปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนคร เช่นเดียวกับ การศึกษาวิจัยของ พัชรี หล้าแหล่ง (2556) พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากรายได้มีผลต่อการสรรหาบริการทางด้านสุขภาพและการใช้ชีวิตของแรงงานนอกระบบ แต่ในการศึกษารุ่นนี้พบว่าไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัทรา ฝอฝน (2557) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอย ได้แก่ อายุ สิทธิในการรักษาพยาบาล และพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขายแผงลอยมีปัญหาสุขภาพ โดยพบว่ามีโรคประจำตัวซึ่งได้แก่ โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน รวมถึงยังพบปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ด้านสุขภาพซึ่งหากพบว่ามีปัญหาด้านสุขภาพอาจมีผลต่อการประกอบอาชีพทำให้ขาดรายได้และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตได้

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจในการศึกษา ได้แก่ สิทธิในการรักษาพยาบาล แรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาล โดยการใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ที่มีอยู่ไม่เพียงพอทำให้ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ที่และระดับคุณภาพชีวิต เนื่องจากแรงงานนอกระบบไม่มีสวัสดิการในด้านสุขภาพมารองรับเหมือนกับแรงงานในระบบ นอกจากนี้ ภาระที่ต้องรับผิดชอบ (รายจ่าย) ที่กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบต้องรับภาระ เป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจ เพราะรายจ่ายมีความสัมพันธ์กับรายได้ เนื่องจากภาระที่ต้องรับผิดชอบหลาย ๆ อย่างส่งผลทำให้รายได้ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นทำให้มีผลต่อปัจจัยในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบได้

5.2.3 ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ระหว่างปัจจัยด้านสุขภาพกับคุณภาพชีวิต พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.004$) หมายถึง ถ้าแรงงานนอกระบบมีสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ที่ดี มีผลทำให้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ดีด้วย เพราะสุขภาพมีความสำคัญต่อการทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการทำงาน การมีพลังกำลัง การรู้สึกถึงความพึงพอใจในสุขภาพของตนเองที่ดี มีสุขภาพจิตที่ดี มีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุภัทรา ฝอฝน (2555) พบว่าพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต โดยมีพฤติกรรมในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า ผู้ประกอบการค้าแผงลอยมีพฤติกรรมในการสูบบุหรี่และดื่มสุรา และขาดการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพเช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยของ ปรีญา ปรงคำมา (2554) พบว่าสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตครอบครัวของแรงงานนอกระบบสตรีเย็บผ้าโหลในจังหวัดขอนแก่น โดยมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากอาชีพเย็บผ้าโหลต้องทุ่มเทและแข่งขันกับเวลาที่จะผลิตสินค้าให้ได้ในปริมาณมาก ๆ เพื่อผลตอบแทนที่จะได้รับในปริมาณมาก จึงทำให้ขาดการดูแลสุขภาพและการพักผ่อนที่เพียงพอ รวมถึงความเหมาะสมในการทำงานจนทำให้เกิดปัญหาสุขภาพได้ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาสุขภาพทำให้ขาดรายได้ เมื่อขาดรายได้ก็ส่งผลกระทบต่อมายังคุณภาพชีวิตได้

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และหาบเร่/แผงลอย จากการอภิปรายผลทำให้พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าแผงลอยมีปัจจัยเสี่ยงในด้านสุขภาพ โดยพบว่า ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ซึ่งได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง และโรคเบาหวาน การทำงานที่ต่อเนื่องและมีระยะเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอน และมีภาวะทางความเครียด เพราะมีความวิตกกังวลว่ารายได้ที่หามาได้นั้นไม่เพียงพอและมีความรู้สึกที่อาชีพไม่มีความมั่นคง ทำให้เกิดการละเลยในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งขาดการตรวจสุขภาพประจำปีและการตรวจสุขภาพตามกลุ่มเสี่ยงจากการสังเกตพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ แต่ไม่เคยทำการตรวจสุขภาพประจำปี ดังนั้น การส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบมีความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ดีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ดีส่งผลทำให้สุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีด้วย เมื่อมีสุขภาพที่ดีจะทำให้มีกำลังในการประกอบอาชีพก่อให้เกิดรายได้ รายได้ที่เพียงพอส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตดีตามด้วย

5.2.4 ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ระหว่างปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพกับคุณภาพชีวิต พบว่า ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) หมายถึง การมีมาตรฐานครองชีพที่ดีหรือพัฒนาด้านมาตรฐานการครองชีพที่ดีมีผลทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นตามไปด้วย เพราะการมีมาตรฐานในการครองชีพที่ดี หมายถึง ความพึงพอใจต่อฐานะหรือสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจต่อรายได้ ที่อยู่อาศัย และความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเป็นอยู่ในชุมชนที่ค่อนข้างแออัดและมีการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและหาบเร่/แผงลอย

ในชุมชน ซึ่งลักษณะสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัยและลักษณะการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของชลภัตสรณ์ สิทธิรงค์ชัย (2558) พบว่า มาตรฐานในการครองชีพมีผลต่อคุณภาพชีวิตของพนักงานขับรถสองแถวโดยสารประจำทางในจังหวัดสมุทรสาคร เพราะเนื่องจากพนักงานขับรถสองแถวโดยสารส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ไม่สูงนัก มีโอกาสในการเลือกงานค่อนข้างน้อย การที่มีความมั่นคงจากการทำงานจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

มาตรฐานการครองชีพเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดที่มีแนวความคิดมาจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่ใช้วัดระดับคุณภาพชีวิต เพราะมาตรฐานการครองชีพ หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย จากการอภิปรายผลยังทำให้พบปัจจัยที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจต่อการพัฒนาปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพเพื่อยกระดับให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่ ระดับการศึกษา เพราะมีผลต่อโอกาสในการประกอบอาชีพ เนื่องจากอาชีพบางประเภทต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงระดับการศึกษาที่สูงมากมักมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพและโอกาสที่จะประกอบอาชีพที่หลากหลายหรืออาชีพเสริมอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น

5.2.5 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมกับคุณภาพชีวิตพบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.002$) หมายถึง การมีสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีนั้นมีผลทำให้คุณภาพดีด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีระดับคะแนนอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์กับเพื่อนและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ดี มีความเข้าใจกัน สามารถปรึกษาปัญหาพร้อมกันได้ ไม่มีความขัดแย้งกัน มีความสามัคคีกัน และการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น การมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง การได้รับการช่วยเหลือจากสังคมเมื่อเกิดปัญหา ดังนั้น ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่มีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เมื่อแรงงานนอกระบบเกิดประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวจะช่วยให้แรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างสามารถเผชิญกับปัญหา แก้ไขปัญหา และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศุภกิจ วรรณรัตน์ (2555) พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมอาชีพ และความต้องการความช่วยเหลือจากสังคม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัย

ของ สุภัทรา ฝอฝน (2557) พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน ผู้ประกอบการค้าแผงลอยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอย

นอกจากนี้ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมภายในสังคมมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งถ้าการมีส่วนร่วมในสังคมที่ดีจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง แรงงานนอกระบบมีสิทธิทางสังคมในด้านต่าง ๆ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสังคม ได้รับการยอมรับ ซึ่งทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์จะช่วยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

5.2.6 ปัจจัยด้านการทำงานมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ

ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงานกับคุณภาพชีวิต พบว่า ปัจจัยด้านการทำงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) หมายถึง การมีลักษณะการทำงานที่ดี ลักษณะของการทำงานมีความเหมาะสม งานที่ทำมีความมั่นคง สภาพแวดล้อมในการทำงานเหมาะสม ปลอดภัยกับผู้ปฏิบัติงาน และความพึงพอใจต่อรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชลภัตสรณ์ สิทธิรงค์ชัย (2558) พบว่า การยอมรับทางสังคม ความปลอดภัยในการทำงาน ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว และโอกาสการพัฒนาความสามารถของบุคคล มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานขับรถสองแถวโดยสารประจำทางในจังหวัดสมุทรสาคร

นอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานนอกระบบกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ คือ ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตส่วนตัว การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน คือ การกำหนดเวลาในการดำเนินชีวิตให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับงาน ครอบครัว สังคม และตนเอง เนื่องจากแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและรายได้คือสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้แรงงานนอกระบบต้องหารายได้เพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จนบางครั้งมีระยะเวลาในการทำงานที่ไม่แน่นอน อาจจะยาวนานและต่อเนื่องจนทำให้เสียเวลาในส่วนที่เป็นชีวิตส่วนตัวหรือเวลาพักผ่อนและเวลาที่ให้กับครอบครัว ทำให้เสียความสมดุลในการใช้ชีวิต ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อปัจจัยด้านอื่น ๆ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

เมื่อนำปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติมาทำการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ระหว่างตัวทำนายคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพ ($p\text{-value} = 0.001$) เนื่องจากแรงงานนอกระบบมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่ไม่มากนัก ทำให้อาชีพมีความสำคัญ และมีผลต่อคุณภาพชีวิต เพราะเป็นวิธีที่ใช้ในการหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวเพื่อให้สามารถ

ดำรงชีวิตประจำวันได้ การเลือกใช้บริการด้านสุขภาพ (p-value = 0.009) แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน โดยส่วนมากจะเลือกวิธีการซื้อยารักษาและทานเองที่บ้าน ส่วนในกรณีที่ต้องรับการรักษาที่โรงพยาบาลจะเลือกใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ซึ่งเป็นหลักประกันทางสุขภาพที่คนไทยได้รับตามกฎหมายในฐานะพลเมืองของประเทศไทย และในบางครั้งสิทธิที่ได้รับอาจจะไม่เพียงพอต่อการรักษาทำให้บ่อยครั้งที่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเองซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ (p-value = 0.013) ความพึงพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และปัจจัยด้านการทำงาน (p-value = 0.008) การมีลักษณะการทำงานที่เหมาะสม งานที่ทำมีความเหมาะสม สามารถสร้างรายได้เพียงพอ ลักษณะการทำงานไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน ลักษณะของงานมีความมั่นคง เวลาการทำงานมีความเหมาะสม มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว เนื่องจากแรงงานนอกระบบประสบปัญหาในด้านการทำงานเกี่ยวกับงานไม่มีความมั่นคงและไม่มีการจ้างงานที่ต่อเนื่อง และยังประสบปัญหาเกี่ยวกับอันตรายจากการทำงาน ซึ่งปัจจัยทุก ๆ ปัจจัยมีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ กลุ่มตัวอย่างโดยพบว่าแบบจำลองโลจิสติกส์สามารถทำนายผลคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบได้ถูกต้อง ร้อยละ 43.9 ซึ่งส่งผลให้แบบจำลองนี้มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิต

อย่างไรก็ดีผลการวิเคราะห์ พบว่า ภาวะที่ต้องรับผิดชอบ ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม ถึงแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำแต่ต้องนำมาคำนวนด้วยเนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญของการศึกษาและเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาวิจัยของ สุภัทรา ผอฝน (2557) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทำนายคุณภาพชีวิตที่เหมือนกัน ได้แก่ สิทธิในการรักษาพยาบาล พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ สัมพันธภาพในครอบครัว และสัมพันธภาพในกลุ่มเพื่อนผู้ปรกอบการค่า ส่วนปัจจัยที่แตกต่างจากการศึกษาของ สุภัทรา ผอฝน ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอยในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อาชีพ ภาวะที่ต้องรับผิดชอบ และมาตรฐานการครองชีพ ซึ่งตัวแปรทั้งหมด 7 ตัวแปรนี้มีผลต่อการทำนายระดับของคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำตัวแปรทั้งหมดนี้ไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา เพื่อยกระดับให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอยู่ในระดับที่ดีขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ รายได้

ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านมาตรฐานการครองชีพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม และปัจจัยด้านการทำงาน ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อให้แรงงานนอกระบบประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาเป็นรายได้เสริมให้กับแรงงานนอกระบบได้

2) ปัจจัยด้านสุขภาพ ส่งเสริมและแนะนำให้แรงงานนอกระบบตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ ให้มีการพักผ่อนที่เพียงพอ มีการเฝ้าระวังด้านสุขภาพ ส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี สํารวจปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพการทำงานในแต่ละอาชีพ

3) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม ส่งเสริมและแนะนำให้แรงงานนอกระบบทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับแรงงานนอกระบบ

4) ปัจจัยด้านการทำงาน บ่อยครั้งที่แรงงานนอกระบบต้องทำงานเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งส่งผลทำให้เสียสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลสุขภาพ พบปะสังสรรค์ พูดคุยกับคนในครอบครัวและเพื่อนทำให้อาจจะเกิดปัญหาระหว่างกันได้ ดังนั้นเพื่อไม่ให้เสียสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว ต้องอาศัยหลักการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน คือ การกำหนดเวลาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมระหว่างการทำงาน ครอบครัว สังคม และตนเอง เพราะคุณภาพชีวิตเกิดจากหลาย ๆ ปัจจัยรวมกัน หากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเกิดการเสียสมดุลจนเกิดปัญหา ก็จะส่งผลไปยังปัจจัยอื่น ๆ และส่งผลให้คุณภาพชีวิตไม่ดีขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะการศึกษาในอนาคต

1) จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาเป็นเพียงตัวแทนของแรงงานของการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบมีผลเปรียบเทียบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรนอกระบบที่ยินดีเข้าร่วมโครงการของกรมส่งเสริมสุขภาพจิต (สสส.) เท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ผลทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนในการศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในครั้งต่อไป

2) ศึกษาแนวทางที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการดูแล ควบคุม คํมครองแรงงานนอกระบบในเรื่องของความปลอดภัยในการทำงาน เพราะแรงงานนอกระบบไม่มีหน่วยงานที่คอยช่วยกำกับดูแลในเรื่องของความปลอดภัยในการทำงานเหมือนกับแรงงานในระบบที่มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.) ควบคุมดูแลความปลอดภัย ทำให้เสี่ยงต่อการทำงานที่ไม่ปลอดภัยและยังต้องเสี่ยงกับปัญหาสุขภาพที่อาจจะตามมา ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

บรรณานุกรม

- กชพรรณ หนูชนะ. (2557) **ความเสี่ยงด้านสุขภาพในการทำงานของแรงงานนอกระบบใน กรุงเทพมหานคร**. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://gsbooks.gs.kku.ac.th/57/grc15/proceedings.html> (14 มีนาคม 2560)
- กุสุมา โกศล. (มีนาคม 2556) “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช” **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**. 6 (1) [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2555/b176600.pdf> (18 กุมภาพันธ์ 2558)
- กระทรวงแรงงาน ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. (2559) “สถานการณ์แรงงานจังหวัด แรงงานนอกระบบ” [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://analytic.nlic.mol.go.th/analytic> (9 กันยายน 2558)
- จารุวรรณ มณีราช. (2555) **คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/22095> (18 กุมภาพันธ์ 2558)
- ฉัตรปารี อยู่เย็น และไพบุลย์ ไสยววงศ์. (2556) “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” **วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนครฉบับพิเศษ**. (ฉบับพิเศษ) หน้า 46-55. [PDF ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://journal.rmutp.ac.th/wp-content/uploads/2014/08/Special-LiberalArt-Humanity-ourist-06.pdf> (20 กุมภาพันธ์ 2558)
- ชลภััสสรณ์ สิทธิรงค์ชัย. (เมษายน 2558) “องค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานขับรถสองแถวโดยสารประจำทางในจังหวัดสมุทรสาคร” **วารสารทาดใหญ่วิชาการ**. 13 (1) หน้า 47-62.
- ฐิติมา พลหาร. (2554) **การเลือกประกันสังคมตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับแรงงานนอกระบบในจังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศ.ม. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/11383> (7 กุมภาพันธ์ 2558)
- ณภัทร สุตถนอม. (2556) **การเข้าสู่ระบบประกันสังคมภาคสมัครใจตามมาตรา 40 ของแรงงานนอกระบบแห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 : กรณีศึกษาแรงงานนอกระบบในจังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (สาขาวิชาพัฒนาสังคม) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/KU.the.2013.346 (7 กุมภาพันธ์ 2558)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชนวัฒน์ รื่นวงศ์. (มกราคม 2553) “คุณภาพชีวิตและสภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบ : การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ” วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขาวิชา มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์). 2 (ฉบับพิเศษที่ 1) หน้า 85-95.
- ธิดารัฐ ประทุมทอง. (2554) **สภาพการจ้างงานและสภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบใน ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน**. การศึกษาอิสระ รป.ม. (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/16900> (18 กุมภาพันธ์ 2558)
- นิกรณ ขาวสะอาด. (2559) “มาตรการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคมต่อแรงงานนอกระบบในประเทศไทย กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” **การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต**. หน้า 994-1002 [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://rsucon.rsu.ac.th/NationalProceedings2016/title.html> (7 ธันวาคม 2559)
- ประกาย หรัยลอย. (2554) “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชากรแฝงกลุ่มผู้ใช้แรงงานก่อสร้างในเขต กรุงเทพมหานคร” **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 7 (2) หน้า 29-41.
- ปรียา ปรงคำมา และดารุณี จงอุดมการณ์. (ตุลาคม 2553) “คุณภาพชีวิตครอบครัวและความพึงพอใจ ต่ออาชีพเย็บผ้าโหลตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น” **วารสารสำนักงานควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น**. 18 (1) หน้า 26-37.
- พิชญ์สินี ศรีเดช. (2556) **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสมัครประกันสังคมมาตรา 40 ของผู้ทำงานที่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/fulltext.php?id=30946&word=2556&check_field=YEAR&select_study=&condition=2&search=9&philosophy=&master= (7 กุมภาพันธ์ 2558)
- ยุทธ ไภยวรรณ. (2555) “หลักการและการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์สำหรับการวิจัย” **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย**. 4 (1) หน้า 1-12.
- ราชกิจจานุเบกษา. (22 มิถุนายน 2558) **พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4)**. 132 (4) ตอนที่ 53 ก. หน้า 1-13.
- วัชร เลอमानกุล และปารณีย์ มีแต่้ม. (2558) “การทดสอบคุณสมบัติของแบบสอบถาม SF-36 ภาษาไทย ฉบับแปลใหม่” **วารสารไทยเสส์ซ**. 29 (1-2) หน้า 69-88.
- ศรัณย์ วิสเพ็ญ. (2556) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานร้านอาหารในเขต เทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” **Naresuan University Journal**. 21 (1) หน้า 124-135.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศุภรทิพย์ นิลารักษ์. (2557) **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ภายในเขตพื้นที่ จังหวัดตราด.** วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. [PDF เอกสารออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://opac.lib.buu.ac.th/opac> (23 มีนาคม 2559)
- ศุภกิจ วรรณรัตน์. (2555) “คุณภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพสามล้อถีบในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** 31 (3) หน้า 126-137.
- ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น. (2554) “คุณภาพชีวิตของคนไทย : นัยจากดัชนีการพัฒนามนุษย์” **Exclusive Journal.** 31(4) หน้า 46-54. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_11/pdf/aw09.pdf (9 กันยายน 2558)
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. (2541) “เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัดและ 26 ตัวชี้วัด” **วารสารกรมสุขภาพจิต.** 5 (3) หน้า 4-15.
- สำนักงานสถิติเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มสถิติแรงงาน. (2557) **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2557.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. (2558) **การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2558.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. (2559) **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2559.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2558) **แผนยุทธศาสตร์การเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ 2559-2568.** นนทบุรี : สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://envocc.ddc.moph.go.th/uploads/Menu/yut.pdf> (25 พฤศจิกายน 2559)
- สำนักงานประกันสังคม. (2558) “ผู้ประกันตนนอกระบบ (ม.40) สิทธิประโยชน์และเงื่อนไข” [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.sso.go.th/wpr/content.jsp?lang=th&cat=876&id=3696> (9 กันยายน 2558)
- อัมพร ไทยขำ. (2553) **คุณภาพชีวิตของเกษตรกร : กรณีศึกษาเกษตรกร ปลูกไม้ยูคาลิปตัส ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก.** วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/TU.the.2010.277 (9 กันยายน 2558)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อุมาพร เคนศิลา. (เมษายน 2554) “คุณภาพชีวิตครอบครัวและความพึงพอใจต่ออาชีพเย็บผ้าโหล ตามการรับรู้ของสตรีเย็บผ้าโหล : กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี” **วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ**. 6 (2) หน้า 282-289.
- อรรวรรณ น้อยวัฒน์. (2555) “สุขภาพกับคุณภาพชีวิต” **จุลสารวิชาการวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์**. (ฉบับที่ 3) [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.stou.acth/Schools/Shs/booklet/book55_3/pbhealth.html (9 กันยายน 2558)
- Anil Gumber. (2000) “Health Insurance for Informal Sector Case Study of Gujarat” **Economic and Political Weekly**. page 3607-3613. [online] source : <http://www.askmi.dhan.org/docs/Research%20and%20studies/Case%20study%20of%20Gujarat%20Health%20Insurance%20for%20Informal%20Sector.pdf> (3 กุมภาพันธ์ 2558)
- Catherine Kyobutungi. (2008) “The burden of disease profile of residents of Nairobi’s slums : Results from a Demographic Surveillance System” **Population Health Metrics 2008**. 6 (1) [online] source : <http://pophealthmetrics.biomedcentral.com/articles/10.1186/1478-7954-6-1> (3 กุมภาพันธ์ 2558)
- United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development. (May 2015) “Informal Sector” **Habitat 3 Quito-October 2016**. New York : United Nations. Page 3-6.
- T.S.Nanjandeswaraswamy. (2013) “Review of Literature on Quality of Worklife” **International Journal for Quality research**. 7 (2) page 201-214.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่
 กรุงเทพมหานคร

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ นางสาวชนิภา แซ่มะเชื้อ
คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศ
เฮลซิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คมพยัคฆ์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559

เลขที่รับรอง

อ.385/2559

วันที่ให้การรับรอง: 18 กุมภาพันธ์ 2559

วันหมดอายุใบรับรอง: 17 กุมภาพันธ์ 2561

ภาคผนวก ข
หนังสือชี้แจงข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย : ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ เขตลาดกระบัง และเขตวังทองหลาง

ข้าพเจ้า นางสาวชนิภา แซ่มเชื้อ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง มีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความรู้สึกที่มีต่อคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน โดยใช้เวลาประมาณ 10-20 นาที ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มแรงงานนอกระบบ จำนวน 130 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามาเป็นแนวทางในการศึกษา พัฒนาและแก้ไขปัญหาของแรงงานนอกระบบภายในประเทศในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2. ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบกลุ่มอื่นตามความเหมาะสม

ภายหลังจากที่ท่านได้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยคนเดียวเท่านั้นที่จะทราบข้อมูลของท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลของท่านไปอภิปรายและนำเสนอผลการศึกษารูปแบบของผลงานวิชาการหรือพิมพ์เผยแพร่ในภาพรวมของผลการวิจัยเท่านั้น โดยไม่เปิดเผยชื่อหรือที่อยู่ของท่าน และโปรดทราบว่าในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้จะเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งท่านสามารถปฏิเสธที่จะเข้าร่วมโครงการหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ตลอดเวลาโดยท่านไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

หากท่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการวิจัยในครั้งนี้ ท่านสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยคือ นางสาวชนิภา แซ่มเชื้อ เลขที่ 418/21 หมู่บ้านคาศาวิสิทธิ์บางนา-สุวรรณภูมิ ถนนกาญจนาภิเษก แขวงดอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10250 โทรศัพท์ 085-3528594 หรืออาจารย์ที่ปรึกษา ดร.นิรัญกาญจน์ จันทรา โทรศัพท์ 02-3126300 (ในเวลาราชการ) และหากท่านมีข้อสงสัยในเรื่องสิทธิในการเข้าร่วมโครงการวิจัยและจริยธรรมในการวิจัย กรุณาติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โทรศัพท์ 02-3126300 ต่อ 1205

ภาคผนวก ค

หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย / นาง / น.ส.....

อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ข้าพเจ้าขอทำหนังสือให้ไว้ต่อเจ้าของโครงการวิจัย เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่า

1. ข้าพเจ้าได้รับทราบโครงการวิจัยของ นางสาวชนิภา แซ่มเชื้อ เรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้ถูกบังคับ ช่มชู่หรือหลอกลวงแต่ประการใดและพร้อมให้ความร่วมมือในการวิจัย
2. ข้าพเจ้าได้ทราบรายละเอียดจากผู้วิจัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีวิจัย รวมไปถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ โดยละเอียดแล้ว
3. ข้าพเจ้าได้รับการยืนยันจากผู้วิจัยว่า จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าในงานวิจัย
4. ข้าพเจ้าได้รับการยืนยันจากผู้วิจัยว่า การเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวข้าพเจ้า
5. ข้าพเจ้าได้ทราบว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัย เมื่อใดก็ได้และการบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้อ่านและเข้าใจข้อความตามหนังสือให้ความยินยอมนี้โดยตลอดแล้วและเห็นว่าถูกต้องตามเจตนาของข้าพเจ้า จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญพร้อมกับผู้วิจัยต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ให้ความยินยอม
(.....)ลงชื่อ.....ผู้วิจัย
(.....)ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถามสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต

ชื่อ.....นามสกุล.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ดังนั้น ท่านจะได้รับการอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของการวิจัย และสิทธิของท่านในการเข้าร่วมงานวิจัยอย่างละเอียดและเข้าใจเป็นอย่างดี ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย

2. แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อสำรวจระดับคุณภาพชีวิตและสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ กรณีศึกษาในเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานนอกระบบ

3. กรุณาอ่านข้อคำถามและวิธีการตอบคำถามให้เข้าใจ ก่อนการเลือกคำตอบ

4. กรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อ และตอบตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน

5. คำตอบของแบบสอบถามฉบับนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด เนื่องจากคำถามได้สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกับคุณภาพชีวิตของท่านเท่านั้น

6. หากท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม กรุณาเขียนข้อความเพิ่มลงในเนื้อที่ว่างท้ายแบบสอบถาม

7. เมื่อทำแบบสอบถามครบทุกข้อ ให้ทำการตรวจสอบความครบถ้วน และส่งผู้วิจัย

**** แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 72 คำถาม ใช้เวลาประมาณ 10-20 นาที ****

ข้าพเจ้าเข้าใจและยินดีให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้.....

วันที่...../...../.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำอธิบาย ต่อไปนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของท่าน ขอให้ท่านกรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลง ใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดและเลือกเพียงคำตอบเดียว

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อยู่ในเขตพื้นที่ ลาดกระบัง ประเวศ วังทองหลาง
3. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร
 - หมายเลขโทรศัพท์.....
 - Line id
 - E-mail
 - Facebook.....
 - อื่น ๆ ระบุ.....
4. เพศของท่าน หญิง ชาย เพศทางเลือก
5. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี.....เดือน (ระบุวัน...../เดือน...../ปี.....เกิด)
6. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช.	☐ ปวท.	☐ ปวส.
☐ อนุปริญญา	☐ ปริญญาตรี	☐ ปริญญาโท
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....		
7. สถานภาพสมรส

☐ โสด	☐ แต่งงานแล้ว
☐ หย่าร้าง/ม่าย	☐ แยกกันอยู่
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
8. ลักษณะการประกอบอาชีพ
 - 8.1 แรงงานภาคการผลิต
 - () รับงานไปทำที่บ้าน () งานผลิตภัณฑ์/งานฝีมือ

8.2 แร่งงานภาคบริการ

- () ร้านอาหาร () ทาบเร่/แผงลอย () ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง
 () ทำงานบ้าน () ขับรถแท็กซี่รับจ้าง () รับจ้างทั่วไป
 () นวดแผนไทย () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8.3 อาชีพอิสระอื่น ๆ (โปรดระบุ).....

9. รายได้ของท่าน.....บาท/เดือน (โดยประมาณ)

- พอใช้เหลือเก็บ พอใช้ไม่เหลือเก็บ
 ไม่พอใช้แต่ไม่เป็นหนี้ ไม่พอใช้และมีหนี้

10. ท่านมีภาระต้องรับผิดชอบรายจ่ายอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่มี
 มี ต้องผ่อนบ้าน
 มี ต้องผ่อนรถ
 มี ส่งเสียค่าเรียนของลูกหลาน
 มี ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลพ่อแม่-ญาติ
 มี ต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูพ่อแม่-ญาติที่ต่างจังหวัด
 มี อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

11. ท่านเคยจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว (บัญชีครัวเรือน)

- ไม่เคย เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้ว เคย และปัจจุบันยังคงทำอยู่

12. กรณีที่ท่านเจ็บป่วย ท่านเลือกใช้บริการทางด้านสุขภาพแบบใด

- การประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สวัสดิการขั้นพื้นฐาน 30 บาท รักษาทุกโรค)
 สิทธิประกันสังคมตามความสมัครใจ มาตรา 40
 ประกันชีวิตและสุขภาพ โดยบริษัทเอกชน (โปรดระบุ).....
 จ่ายค่ารักษาพยาบาลโดยตนเอง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสำรวจคุณภาพชีวิต

คำอธิบาย คำถามต่อไปนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ผ่านมาของผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสำรวจและประเมินระดับความรู้สึกของตนเอง แล้วเลือกคำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก ดังนี้

ไม่เลย	หมายถึง	ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแค้นมาก ๆ
เล็กน้อย	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ้างบางครั้ง รารู้สึกพอใจเล็กน้อย หรือรู้สึกแค้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นในระดับกลาง ๆ พอใจในระดับปานกลาง หรือรู้สึกแค้นในระดับกลาง
มาก	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อย ๆ รู้สึกพอใจ หรือรู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกพอใจมาก หรือรู้สึกดีมาก

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต (9 ข้อ)

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
สุขภาพกาย					
1. ท่านรู้สึกพึงพอใจในสุขภาพของท่านขณะนี้หรือไม่					
2. ท่านรู้สึกว่ามีความกังวลเพียงพอนในการทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันหรือไม่					
3. อาการเจ็บปวดตามส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น ปวดตามตัว ปวดหัว ปวดท้อง มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านในระดับใด					
4. ท่านมีความพึงพอใจในการนอนหลับพักผ่อนมากน้อยเพียงใด					

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
สุขภาพจิต					
5. ท่านมีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด					
6. ท่านรู้สึกที่สามารถตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง					
7. ท่านรู้สึกมีความสุขกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันตามปกติของท่านมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านรู้สึกเสียความมั่นใจในตนเองบ่อยเพียงใด					
9. ท่านรู้สึกว่าท่านสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้ในระดับใด					

คุณภาพชีวิตด้านมาตรฐานการครองชีพ (8 ข้อ)

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. ท่านมีความพึงพอใจต่อรายได้ต่อเดือนที่ท่านได้รับมากน้อยเพียงใด					
2. รายได้ที่ท่านได้รับต่อเดือนเพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของท่านและครอบครัวมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านมีความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยขณะนี้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านมีความรู้สึกที่ชีวิตมีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด					
5. ค่าตอบแทนที่ท่านได้รับมีความเท่าเทียมกับงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากน้อยเพียงใด					
6. ท่านมีความรู้สึกที่ค่าตอบแทนหรือรายได้ที่ท่านได้รับเหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด					

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
7. รายได้อื่นนอกจากรายได้จากงานที่ท่านทำอยู่มีความจำเป็นต่อท่านมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านรู้สึกพึงพอใจต่อลักษณะความเป็นอยู่ในตอนนี้มากน้อยเพียงใด					

คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม (9 ข้อ)

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. ท่านมีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านมีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนของท่านมากน้อยเพียงใด					
3. เมื่อท่านประสบปัญหาท่านรู้สึกพึงพอใจในการช่วยเหลือของคนรอบข้างของท่านมากน้อยเพียงใด					
4. ท่านมีความพึงพอใจต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านมีความรู้สึกที่ท่านมีส่วนร่วมในสังคมมากน้อยเพียงใด					
6. ท่านได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นและครอบครัวของท่านมากน้อยเพียงใด					
7. ท่านได้มีการนัดพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ่อยครั้งเพียงใด					
8. ท่านรู้สึกว่าท่านมีเวลาอยู่กับครอบครัวมากน้อยเพียงใด					
9. ในภาพรวมท่านคิดว่าท่านมีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมับสังคมมากน้อยเพียงใด					

คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน (8 ข้อ)

ข้อความ	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. ท่านมีความรู้สึกว่างานที่ท่านทำอยู่มีความมั่นคง มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านมีความรู้สึกว่าคุณค่าตอบแทนที่ท่านได้รับ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านมีความรู้สึกว่าคุณภาพงานที่ท่านได้รับมีความ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
4. ท่านมีความรู้สึกว่างานของท่านได้รับการจ้างงาน อย่างต่อเนื่องมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
5. ชั่วโมงการทำงานที่ท่านทำอยู่เหมาะสมเพียงใด					
6. ท่านมีความรู้สึกว่างานที่ท่านทำอยู่มีโอกาส ก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด					
7. ท่านมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ ท่านทำอยู่มากน้อยเพียงใด					
8. โดยรวมท่านมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานของ ท่านมากน้อยเพียงใด					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย
(WHOQOL - BREF - THAI)

คำชี้แจง ข้อคำถามต่อไปนี้จะถามถึงประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ให้ท่านสำรวจตัวท่านเอง และประเมินเหตุการณ์หรือความรู้สึกของท่าน แล้วทำเครื่องหมายในช่องคำตอบที่เหมาะสมและเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด โดยคำตอบมี 5 ตัวเลือก คือ

ไม่เลย	หมายถึง	ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแยะมาก
เล็กน้อย	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนาน ๆ ครั้งรู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อยรู้สึกไม่พอใจหรือ รู้สึกแยะ
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลาง ๆ หรือรู้สึกแยะระดับกลาง ๆ
มาก	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อย ๆ รู้สึกพอใจหรือ รู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง	ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกว่าสมบูรณ์รู้สึกพอใจมาก รู้สึกดีมาก

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1.	ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้เพียงใด					
2.	การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่าน ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากน้อยเพียงใด					
3.	ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน ไหม (ทั้งเรื่องงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)					
4.	ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากน้อยเพียงใด					
5.	ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด					

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
6.	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด					
7.	ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากน้อยแค่ไหน					
8.	ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม					
9.	ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อยแค่ไหน					
10.	ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไร ๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน					
11.	ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากน้อย เพียงใดเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ได้ใน แต่ละวัน					
12.	ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่ เคยทำมามากน้อยเพียงใด					
13.	ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น อย่างที่ ผ่านมาแค่ไหน					
14.	ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อน ๆ อยู่ในระดับใด					
15.	ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคง ปลอดภัยดีไหมใน แต่ละวัน					
16.	ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อย เพียงใด					
17.	ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อย เพียงใด					
18.	ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ ตามความจำเป็นเพียงใด					
19.	ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวัน มากน้อยเพียงใด					

ข้อที่	ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่ เลย	เล็ก น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
20.	ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด					
21.	สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด					
22.	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด					
23.	ท่านรู้สึกว่าคุณค่าชีวิตท่านมีความหมาย มากน้อยแค่ไหน					
24.	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด					
25.	ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน? (ชีวิตทางเพศ หมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นแล้วท่าน มีวิธีจัดการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมถึง การช่วยตัวเองหรือการมีเพศสัมพันธ์)					
26.	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต(ชีวิตความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างสูง

ภาคผนวก จ

การคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์
(Index of item Objective Congruence)

การคำนวณดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item Objective Congruence; IOC) = $\frac{\text{ผลรวมคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ}}{\text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}}$

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item Objective Congruence; IOC) ของแบบสอบถามสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ : กรณีศึกษาเขตประเวศ ลาดกระบัง และวังทองหลาง สร้างขึ้นเพื่อสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ซึ่งประยุกต์ทฤษฎีและแนวคิดมาจากการวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก และดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index; HDI) ข้อคำถามที่สร้างขึ้นมีทั้งหมด 72 ข้อคำถาม พิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยมีรายชื่อนามผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. อาจารย์ ดร.นิรัญกาญจน์ จันทรา
2. อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จริยาวัฒน์ โลหะพุนตระกูล
3. อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ กสิผล

พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์และนำมาสรุปผลการตรวจสอบ ได้ดังตาราง

ข้อ ที่	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ									ผลรวม (ΣR)	ค่าดัชนีความ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ (IOC)	ผลการวิเคราะห์ (ค่า IOC ต้องมี ค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป)
	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3					
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
1	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
2	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
3	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
4	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
5	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
6	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้

ข้อ ที่	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ									ผลรวม (ΣR)	ค่าดัชนีความ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ (IOC)	ผลการวิเคราะห์ (ค่า IOC ต้องมี ค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป)
	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3					
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
7	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
8	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
9	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
10	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
11	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
12		/		/			/			2	0.66	นำไปใช้ได้
13	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
14	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
15	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
16	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
17		/		/			/			2	0.66	นำไปใช้ได้
18		/		/			/			2	0.66	นำไปใช้ได้
19		/		/			/			2	0.66	นำไปใช้ได้
20	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
21	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
22	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
23	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
24	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
25	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
26	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
27	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
28	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
29	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
30	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
31	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
32	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้

ข้อ ที่	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ									ผลรวม (ΣR)	ค่าดัชนีความ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ (IOC)	ผลการวิเคราะห์ (ค่า IOC ต้องมี ค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป)
	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3					
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
33	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
34	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
35	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
36	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
37	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
38	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
39	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
40	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
41	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
42	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
43	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
44	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
45	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
46	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
47	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
48	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
49	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
50		/			/		/			1	0.33	ปรับปรุงใหม่
51	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
52	/				/		/			2	0.66	นำไปใช้ได้
53	/				/		/			2	0.66	นำไปใช้ได้
54	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
55	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
56	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
57	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
58	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้

ข้อ ที่	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ									ผลรวม (ΣR)	ค่าดัชนีความ สอดคล้องกับ จุดประสงค์ (IOC)	ผลการวิเคราะห์ (ค่า IOC ต้องมี ค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป)
	ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2			ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3					
	1	0	-1	1	0	-1	1	0	-1			
59	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
60	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
61	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
62	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
63	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
64	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
65	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
66	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
67	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
68	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
69	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
70	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
71	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้
72	/			/			/			3	1.00	นำไปใช้ได้

จากตารางจะเห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมีความคิดเห็นว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย มีเพียงบางข้อเท่านั้นที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขใหม่ ดังนั้นแบบสอบถามฉบับนี้สามารถนำไปใช้ได้

ภาคผนวก ฉ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์

ผู้ทรงคุณวุฒิ

สังกัด

1. อาจารย์ ดร.นิรัญกาญจน์ จันทรา สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
คณะสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ กสิผล สาขาวิชาพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวช
คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรย์วัฒน์ โลหะพุนตระกูล สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ